

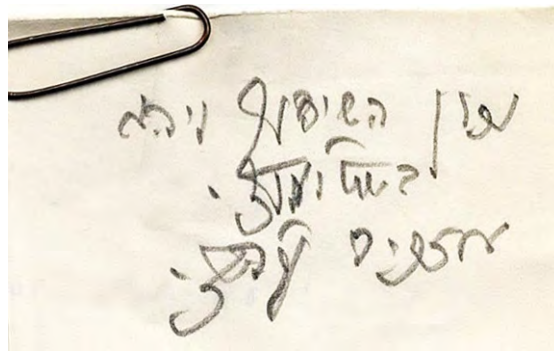
מזכרת

משמחת נישואין

של

חיים שאול הכהן ושרה עלקא שיחיו

ריבקין

כ"א סיון, ה'תשע"ה
בעלוויו, וואשינגטאן

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו ובחסדו הגדול זכינו בנישואי צאצאינו, החתן התמים הרב **חיים שאול הכהן** והכלה המהוללה מרת **שרה עלקא** שיחיו.

התודה והברכה לכל קרובי המשפחה, ידידים ומכירים, שהואילו לבוא לשמוח אתנו ביום שמחת לבבנו, ולברך את החתן והכלה שיחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בשמחה ובטוב לבב הננו בזה לכבד את המשתתפים בשמחתנו - על יסוד הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא זי"ע - בתשורה מיוחדת, הכוללת בראש ובראשונה צילום מכתבי כ"ק אדמו"ר זי"ע, לזקנינו הרה"ח נו"מ מזקני רבני אנ"ש, משפיע דא"ח דשיבת תומכי תמימים ליובאָוויטש הרה"ר **שמואל הלוי** ע"ה **לעויטין** מכתבי "שנה טובה" בכת"י"ק שכתבם הרבי מידי שנה בשנה לקראת ראש השנה.

תולדות ימי חיו, בעיקר מדברי רבותינו נשיאינו הק' אליו ואדותיו. ולהדגיש - אין מטרת הליקוט להפליג ולהעריך מעלותיו, או לשרטט דמותו ואישיותו החסידית הפנימית, רק לקבץ לפונדק אחד את התמסרותו למלאות שליחות רבותינו נשיאינו הק' זי"ע, וכפי שיראה הקורא.

בהשגחה פרטית, מתייחסים החתן והכלה - מצד אחד - לאותו סבא, הרה"ג הרה"ח הר"ר **מרדכי אליעזר וובר** זצ"ל, אבדק"ק אדא, לכן צירפנו - בתור נספח - קצת מתולדותיו וסדר היחוס של משפחות החתן והכלה, וממנו הסתעף לשאר שורשי המשפחות, לזכרון עד ליוצאי חלציהם, בבחינת "מתי יגיעו מעשיי למעשי אבותי" (תדבא"ר רפכ"ה), וכדברי המדרש (שה"ש רבה ג, ד) "עמודיו עשה כסף - זה שלשלת יוחסין", וברש"י (במדבר א, יח) "ויתילדו על משפחתם - הביאו ספרי יחוסיהם". ובעיקר ע"י הידיעה והתבוננות "כי מראש צורים אראנו" (בלק כג, ט), ובלשון הנביא (ישעי' נא, א) "הביטו אל צור חוצבתם", ימשיכו לחיות בדרך שסללו לנו, לאורך ימים ושנים טובות.

כל הנ"ל נלקט ונערך ע"י אבי הכלה **מרדכי בלאאמו"ר** הרב **יקותיאל** שיחי' **פרקש**.

האל-הטוב, הוא יתברך, יברך אתכם ואותנו, בתוך כלל אחינו בני"י יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

מוקיריהם ומכבדיהם

משפחת **מרדכי ורחל פעריל פרקש**

משפחת **מרדכי הכהן וחי' רבקה ריבקין**

כ"א סיון, ה'תשע"ה
בעלוויו, וואַשינגטאָן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

מנחם מענדל שניאורטאהן

Office Address:

Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

כהן שלמה אלון, תישא.
ברוקלין נ. י.

כהן וברכה הוא גי' נא
יט' וט' אה זכר של הו'

שלום וברכה

אך זאת השנה החפשה, הולדה עיניו ועין של ישאל אברה
והברכה, הלן דה ארבע דבר, דברת פתיקה ומתיאה אברה
אנה אברה וצמחה דפסיות וזמאנות עם יח, הולדה כרה
דלמאציו דהשנה ארבע דינאט ציט, וכוז את חסיבות
עם יום שמי-אטל צנות הלם ואנות קצת
דברכה של יעקב

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקליין נ. י.

ד"ר אלי אלון ה'תש"ד.
דרוקליין נ. י.

הרה"ק והרה"ח הוא א"ת
נ"א דאך ע"כ וכו'
אבורכ' שאלו א"ת

אזא ודרכה!
אנחת השנה בדע' וצ"ל ל' יטאל
אצורה ודרכה, ה"נ דעה אהדי' דרכות, אכרעה
וחתום צורה אשנה צורה ואתנה דעמך, תצאמה
דתיאמ"ש אהעצותי דצטילה העולה דית א-ל,
ודוד נחם חסידותי צ"ל יום שיחיו, אמורלי יזיז וסניס
צודות, צודות צ"ל ה' (יבוס"ס).
דרכה צ"ל דעמך א"ת אהמ"ש

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ד'ה ענדל ר'ה ה'תשע"ה
דרובלין, נ. י.

הרה"ג וברכה הו"ח איה' נ"א
אמרתו אמת ש"א. א"י
אזהר שאולי שישם הא"י

ש"א. וברכה

אנחת השנה הדעל, ה"נ. דעה אבדיע דרבת"ו,
אכ"א א"נ. דודה ואמנה דע"א, שנת ה'תש"ה
נדה דאוש"עין אעמות חסידים א"א. א"י
אטונת דקות"ו נשיא"ו ה"ל, אמת דניאות
הנ"ב וטחה. ורוד נמת חסידות א"י
ש"א.

דדכת א"א, דודות א"י
היכוסים א"י

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

כה. פה אלז, ה'תשע"ה.
ברוקלין, נ.י.

הכהן והיכה הווא איא נוא
אזנן יבני אנא ואשכנעי ביה
ה'רסאואל ש' האז

אנדא- השנה החבשה, הדען יען נ' ישאלא אלוזה
ואדכרה,

הנני דעה אהדיץ דכפת, דרפת כתידה זמתיאה
דודה אנה דודה ואמנה דעסאיות זכר ונאות, זאש
אמוק יא. יא. ונני דודה, יכודה רוד נמת חסיבות
אפי יוא שיחיו ואמא ציו אושכנעי שיחיו, ויאה נני
דוד דעאלו דעה אתן דכיותה האנה.

דדכרה אמא ליסענא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

דה
עיד רה תש"ז
דרוקלין נ.י.

הכהג והרה"ח הווא איז נוצ
אלאפתו אלמנת שא"ס דה צת
האעניות והצה"ן אהאיר-ת
ת"ת צ"ו
אהר"ש ש' האו

טאוס זדיפה

אנחת הטנה החפשה, הדמה ע"י ווען
לא יטמא אצורה זאדרכה, הנן דזה אהדיץ דרפת
ס"כ ד ויתם אטע צורה ואתנה, שנת הצלחה
אוצרה באוסטעם ואשר, מתוך דריאות הנכונות,
יוסף אוצ"ר דה"ט' ש' ויכזה אהם כוז צת
מתן אמורק י"ס ונ"ס טודות-וקנו ולד
וכי"א ש' דכ"ז צה, כאוסן.

דדרת פ"א דצ"ר א"ל יחזקאל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ג"ה

ערה משח' (דקל'ת) נ.י.

הרהג זהרהח הוא איה נוא

איהכח! איהכח א.א.ס אעני

אעני. ע.י. איהכח הרהג איהכח האו.

אום זכרה!

אנהה הטנה הדעץ ודח' טנהא איהכח זכרה,
הנ' דנה איהכח דרכות, איהכח עוזב דנה דט.ס. יעסון
דאיהכח הנהא איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח
איהכח דנהא נשיאין, איהכח דטנהא ודנהא איהכח איהכח
דנהא איהכח, ודנהא איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח
דנהא איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח

הנהא איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח איהכח

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורטאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

דה צדק רה ה' תשמ"ח
דברותיך נ.י.

הרה"ק זרהיה' הו"ל מ"ה נ"א א"ת
כ"ח א"ת, א"ת י"ח י"ח י"ח
תשמ"ח ליובאוויטש
א"ת א"ת א"ת א"ת

א"ת ז"ת א"ת

ז"ת א"ת א"ת א"ת א"ת
א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת
א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת

דבר א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת

א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת
א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת
א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ד'ה

ערד יה' ה'תשפ"ד דרוזלין, נ.י.

הרה"ג זהרעה' הו"ה א"ה נ"א
אצתי רדני' א"ש ואצתי בע"ה
די-ש-בת מ"ה ה"כא ה"ו. ה"ש
ט"ו ודרכה!

אנא ה"ה ה"ה המצוה, ה"ש ופ"י אצודה ופ"ה
הנ"י ד"ה אה"י ספ"ה, ד"ה כ"ה ו"ה א"ה א"ה
א"ה ו"ה א"ה א"ה א"ה א"ה

ורד"ה ד"ה י"י א"ה א"ה וס"ה א"ה א"ה
ב"ה א"ה א"ה א"ה א"ה א"ה
ה"ה א"ה א"ה א"ה א"ה א"ה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ד"ה, ערך ר"ה ה'תשפ"ה
ברוקלין, נ. י.

הרה"ק זכרה"ל הו"א א"י נ"א וכו'
ה"ט א"י

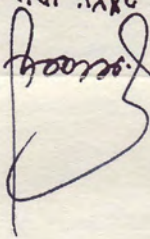
אט"ק י"ח ת"ח

אום זכרה

לגדל השנה האבטיה, הד"ק וכו' לט"א זכרה
זכרה, ה"נ דגה אבטיה דכ"ח או ואל אבטיה

דכ"ח נ"ח אבטיה זכרה אבטיה זכרה זכרה

זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה
זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

דה יא. הס. א. ז. ה' תשע"ה
ברוקלין, נ.י.

הרה"צ זהרבה"ה הוא א.י.א. נא אצט
ריבני אנט הרש שי' לאוי
אשתי ישיבת תוצפי תל א.א.

טאג וסדרים!

א קרית השנה הבשה, הקעץ וקץ ישיבה אצובה וסדרים, הנני כפה
אקדיע ספרתי אן זאל אשכ"א, ספרתי פעיבה ומה אים אצובה אשנה אצובה ומה אים
קלאציוו וסדרו א.י.א.

והפ"י דאיומפ דאצוב פ"י זשיכ דה ז"י, דאובד יאור אצ"ס וכו'.
בפערת ברא"ה גמ"ה זשיכ דאצ"ס זאמ"ל שמה ז"ל.

דזכרת סמ"ל זשיכ דאצ"ס
[Signature]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

דה. ערד רה ה' תשע"ה
ברוקלין, נ. י.

הרה"ק והרה"ק הו"מ א"ה נ"א
אצני אשכנזי ב"מ די שיבת
ת"ת ה"מל ש"י"ה ה"ו

אלום ודרכה!

אנחת השנה החבשה, הגמל עינין וע"פ י"מ
דרכה ודרכה,
לנני דנה אהדיע דרפתי, דרפתי פת דה ומה"מ
דרכה, או ז"ל אשר או, אשנה דודק ומה"מ דע שי"מ
ודרוני"מ,

ודנה-ה"מ רפה דאוש"מ, אלה ת"מ
הושיבה ת"מ, אה"מ שמה ו"מ

דבריה אלפ"מ
[Signature]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

דה י"א הס'יות ה'תשע"ה
דרובין, נ.י.

הרה"ק זקנינו הו"א א"ה
נ"ג אצתי רד"צ א"ש ופ"ו
אברהם א' הא"ו
אצתי פישיית ג"ו

ליום ושדכה!

לפנינו הטוב המצוי, הדין ע"י ופ"ו יס"ה
ליום ושדכה,

הנני בזה אודיע דברתי אמתה ומתן אמת
לשנה ליום ומתן אמת, וזנה-כאן-הע"ה כשה

התאמתם אצתי בזה זרע בדין ה', ומתן
בדינות ה' אמת ופ"ו ומתן אמת אצתי
דברתי אמת ופ"ו ומתן אמת
אמת ה' אמת אצתי.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

דה. יאי הסלימות ה'תשע"ה.
ברוקלין, נ. י.

הרה"ש והריאה הוות מי"ה נאל כ"א
אע"פ רבני אפי ה"ש ג"י האוי
אשפיע ישיבת ת"א

שום זכרתי!

אבלת השנה הדע' הנ"ל אביע דנה דרפת
או ז"ל אשר או דרפת כתיבה ומתינה דובה אשכ דובה
ואת"כ דע שציות זכרונות וקצ"כ דאע"ה דנהי"כ דה ז"ל
השבעה ה"א פ"י תוצע' תאמא"ר ארמ"ח אר"ן רבוב"ן
נשית"ן ואת"ל אמה ז"ל זכרונות הלפונה.

דברכה אמיו ז"ל זכרונות
ברכה אר"ן רבוב"ן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

זה ימי הסליחות, ה'תשע"ה
ברוקלין, נ.י.

הרה"ק והרה"ח הוא איה נא
אנני רבני אנה וכו' זמלש ג' האו
אנני ישיבת מלפני מלמד

אום וברכה!

אנני השנה החדשה, שנה השקע שנה השנייה, הלוא
ענין ועל פ' ישראל אדובה ואברהם, הנני דנה אהדין דרתי
או ארץ אשר או, דרתי פתחה ומתן דובה ונה דובה
ואנני פפאית ובראיות.

נא, כאזין ופוסד ועיקר-הלואה דפה דתאמס' תוא
אמיו, אעפ"י שהם ארצות שהם ועד שיהיו נרות אהליך.

דברכה אביתם בפה-הגוף שנים נדות

הנני אנה אהליך

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ג.ה. יאן הס' ימות ה' תשע"ה
ברוקלין, נ. י.

הרתע והרהר הווא איה נע
יפו אנגני רבני אנש -
הרסל סאידיה האו,
אשניץ ברא די סידת תוא

אוס ופדקה!

קלמט הסנה הרפשה, הרעך ודל פל יסלא אצובה
ואפדקה, הננו דעה אהניץ פדתי, דרמט רמשה ומתע
פודה אנה אצוב ונאנדה פל אצויה וברמניא,
והאשניץ זקני עת ברא זרל ודי סיבת תוא זרל
אנול פדויה אנה אצוב ופדקה אצוב
ואנול נחל אסיוותי אצל יוא שי'ו.
זכרתי אונק י'ים וניס אצוב אנה אצוב

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

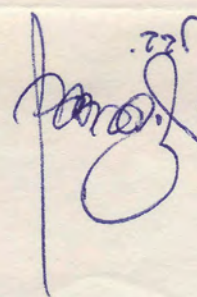
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

דה יאן השלימות ה'תשל"ט
ברוקלין, נ.י.

הרה"ק והרה"ק הונ"ק אי"ה נ"א
אצ"נ רבני אג"ת אהר"ל שו"ת
אש"כ ישיבת תלמידי ישיבת

שלום וברכה!

אבלת השנה האדמה, הלאה עלינו ועל כל ישראל אברהם
ואברהם, הלאה אהדיץ דרפ"ק, או ואלו אשר לא, דרפ"ק
בניסוח ומתאמה אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם
דוד נחמ אמת אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם
דברא אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם

אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם
דרפ"ק אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

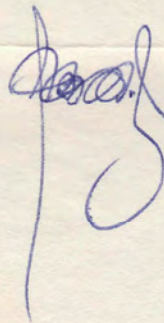
מונחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

דה. יא. הס' ימות ה'תשע"ה
דרזלין, נ. י.

הרה"ק והרה"א הו"מ א"ל נ"א
אצט' רבני א"ש ואשכנז דער
די גמ' תורת א"ת-א"ת
הר"ר אהרן א"ל ר"א

טוב וברכה!

קלחת הסנה במדבר, הנהגה ענין וע' פ' ישראל אברהם
והנהגה, הנהגה אברהם דוד, או אברהם אברהם, דוד, אברהם
והנהגה אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם
רוב נפת חסידות אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם

דוד אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם אברהם

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

דה ימי הסליחות, ה'תש"ה
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג זכרתיך הו"ח א"ה
נשא אצמתי אצמתי אים ופני
אצני רבני א"ה וצמתיך ת"ה
הרה"ג שי ת"ה

ש"א זכרתיך!

אבלתי השנה החדשה, הדעי' וע"ה אצמתי
זכרתיך, הנני כפה אהדיץ זכרתיך א"ה וע"ה ש"א
או, זכרתיך פ"ח אצמתי אצמתי דע"ה.
אצמתי אצמתי אצמתי א"ה וע"ה אצמתי דע"ה

זכרתיך א"ה ה'תש"ה-ה'תש"ו א"ה
וכ"ה תמוז זכרתיך אצמתי וצ"ה.
זכרתיך פ"ח אצמתי אצמתי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

כה ימי הסיומה, ה'תשע"ה
דרובלין, נ. י.

ברוך וברכה הוזה אלהיך
אמן רבין אלהיך ואלהיך יחד
אלהיך אלהיך הוזה

אלהיך וברוך!

לעולם הנה המורה, הלכה עליון ועל כל ישראל
לעולם ולעולם, הנה דעה רבנית בראי אלהיך,
דרבנות משיבה ומשיבה למה למה ולמה ולמה

בשמיים ובראשית

ורוב דעת אלהי אלהיך ואלהיך ואלהיך ואלהיך

אלהיך ואלהיך ואלהיך

דרבנות הלכה ולמה ולמה ולמה ולמה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקליין, נ. י.

דה יאז הסליחות, ה'תש"פ
ברוקליין, נ. י.

הביתג טהרהג הוא מילא נא,
אסניץ תורה ואסניץ דתני אסניץ
הרהג טא הרהג

טאזס זכורה!

אקדמת השנה הניען ועל כל שיהיה אלמנה,
אסניץ דרפתי, או זאל אסניץ, דרפתי אנה אסניץ ואתונה,
אנת ה'צלה ונתת אקאידיו, אאטעציו ופיעה או,
זאלען הנהג אסניץ דרפתי ואתונה זאל אלמנה
אויף זאלען.

דרפתי פקידה ואתונה אסניץ
ואתונה אסניץ ואתונה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

דג. עוה שנת הנה,
דווקאין נ. י.

הרעג זייערהא האט איה
נא אען דעניאנע הרעס
האז אעניע תוט

אום ודדקה!

אנדלסט הטנה החגסה העקל ועל פ ויחיל אפוגה
אדדקה, הינע דעה אהביע דופט, דדפת פאט אודע אלע
אעמקע דדזר, פאל-דוד נעמ אמתן צפונא טי ואדניע אלו
הקלאידיס, אונדל נעמ דה דדריאמט הופונק דמאסה ואל

דדדקה אלוף יאם וטניס צודות
ואדמט סינע אלוף

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubarvitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט"ו אלול תשל"ד
ברוקלין

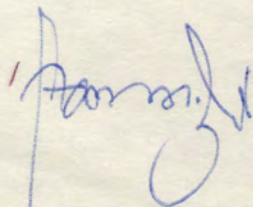
להמתאבלים - שליט"א

נצטערתי רבות בפטירת הרה"ג והרה"ח
הו"ח אי"א נו"מ הרר"ש הלוי ע"ה,
שזכה להשפיע דא"ח לדורות תלמידי ישיבת
תו"ת מיסוד נשיאינו רבותינו זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע,

והמקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון
וירושלים,

ומכאן ולהבא אך טוב וחסד ימצא אתכם

תמיד כל הימים.

בברכת כוח"ט

הרה"ח הרב שמואל הלוי לעוויטין ע"ה

לידתו וצור מחצבתו

הרה"ח הרב ר' שמואל הלוי לעוויטין נולד ביי"ג מרחשון תרמ"ג בעיירה פאָהאַר במחוז צ'רניגוב, ונקרא שמו בישראל על שם כ"ק אדמו"ר מהר"ש נייע שנסתלק חודש לפני זה ביי"ג תשרי תרמ"ג.

אביו ר' זאב וואָלף (וועליע) ב"ר משה אברהם הלוי לעוויטין – נולד בשנת תר"ח – הי' חתנו של הגאון החסיד והשד"ר הנודע ר' גרשון בער מפאָהאַר, שזכה ואדמו"ר מוהרי"צ כתב את תולדות ימי חייו בארוכה, בפרטיות ובתיאורים נפלאים, ונדפסו ב"התמים" מאמר אבות החסידות (ח"ה עמ' לח ואילך, ח"ח עמ' לו ואילך). רג"ד לא הכיר את אביו כי נפטר ארבע חודשים לפני לידתו בשנת תקפ"ה, ונקרא על שמו, ובהיותו בן שנה נפטרה גם אמו, והתחנך ע"י משפחתו ודודיו, נסיעתו הראשונה לאדמו"ר ה"צמח צדק" היתה לראש השנה שנת תקצ"ח, שנה לפני הבר מצוה שלו.

רג"ד הי' גר תקופה בעיר קלימוביץ' אחר כך עבר לעיירה פאָהאַר – עיירה במחוז צ'רניגוב. לאחר מכן התגורר כמה שנים בעיר נעוועל מחוז ויטבסק והי' מהחסידים הבולטים שם. הי' מקושר בלב ונפש לאדמו"ר ה"צמח צדק" ואח"כ לאדמו"ר מהר"ש. בשנת תר"ט הכיר את מורו ומדריכו הרב הצדיק רבי הלל מפאָריטש ומיני אז הפך לתלמידו.

אדמו"ר מוהרי"צ מספר (התמים שם) שאביו אדמו"ר מוהרש"ב קרא לו באחת ההזדמנויות ואמר לו: "כאשר בא הרב החסיד רבי גרשון דובער והוא אחד מזקני החסידים ומקבל פנימי מאת כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, תשתדל להרבות להיות בחברתו, להאזין היטב ולהתבונן היטב איך הוא מתפלל, תהי' אצלו באכסניתו וגם תבקשו לבוא אליך ותטה אוזן קשבת לכל אשר יספר וידבר".

באותה עת, דיבר אדמו"ר מוהרש"ב שעה ארוכה בשבחו של החסיד רבי גרשון דובער שהוא משכיל נפלא ועמקן והפליא במעלת עבודתו ואשר בו מקוימת הברכה: 'זהלואי יתפלל כל היום כולו', שהוא כל היום כולו כמו בעבודת התפלה. וכן, הרבה אדמו"ר מוהרש"ב לדבר בגודל מדת האמת של החסיד רבי גרשון דובער וביאר מעלותיו הנפלאות בעבודה ובהשכלה.

באג"ק אדמו"ר מוהרי"צ (ח"י עמ' קלא) מתארהו: "החסיד הנודע לשם תהלה ותפארת בתוככי זקני חסידי הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הר"ר גרשון דוב ני"ע, זקנו של ידידי חביבי הרה"ג הר"ר שמואל שליט"א הלוי לעוויטין הי' מחונך מזקנו, אחד מבעלי שם מחסידי הוד כ"ק רבינו הזקן, והי' – הרג"ד – מקושר רבות בשנים להוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק, רבות בשנים הי' – הרג"ד – מתלמידי הרה"ק הר"ר הלל זצוק"ל מפאָריטש, הנה כל ימיו עסק בתורה ועבודה והי' עוסק בעבודה שבלב כפי שני הפירושים המבוארים בדא"ח, א) אין האַרצין ב) מיט דער האַרץ" וראה שם המשך פתגם הרג"ד.

וברשימות רבינו (רשימת היומן עמ' רלו) כותב "בשיחה ע"ד משכילי החסידים הפליא אדמו"ר ני"ע במעלת ר' שמואל בער באַריסאָווער ור' חיים בער ווילענסקי, וסיים: און ר' גרשון דוב איז עפעס גאָר אַנדערש, באַ אים אַרבעטן מוח ולב כאחד" [= רג"ד – הרי זה ענין אחר לגמרי, אצלו פועלים מוח ולב כאחד, ועי"ש בהמשך הרשימה "פירוש המלות של שבח זה"].

סיפר הרש"ל שבהיותו בן שמונה או תשע שנים, הגיע לביתו סבו ר' גרשון בער, ובהלכם יחדיו לבית

הכנסת סיפר לו ר' שמואל שהוא יודע דפי גמרא בעל פה ורצה שיבחן אותו, ענה לו ר' גרשון בער "מי'דאָרף קענען אינעווייניג" [= צריך לדעת הגמרא מבפנים], והדברים אלו פעלו עליו ביטול. בדרך לבית המדרש דיבר ר' גרשון בער אליו עניני יראת שמים (ניצוצי אור ח"א עמ' 120).

רג"ד נפטר בחודש מרחשון תרנ"ח (רשימת היומן עמ' רס, סה"ש תשי"ו עמ' 9). לימים הורה כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לרש"ל לנהוג מנהגי יאָרצייט עבור סבו רג"ד, ומספר נכדו רשד"ל: זכורני המכתב שבו כותב אדמו"ר מוהרי"צ לסבי לנהוג מנהגי היא"צ ואף הוסיף בכת"י בעיפרון שזוהי "זכות לו", וסבי הי' אומר, בד"כ כשמתפללים ביום היא"צ זוהי זכות עבור הנפטר, אבל כאן הרבי אומר שזוהי זכות עבורי.

בהיות ר' זאב וואָלף בן ארבע עשרה שנה השתדך עם מרת טעמא בת רג"ד, ובהגיעו לגיל שש עשרה נשא את אשתו, בשני שנים אלו שבין התנאים לחתונה למד הגי' בבית ושו"ע חושן משפט. לימודו הי' אז להפליא, כשהגיע זמן החופה לא חפץ ללכת תיכף להחופה כי הי' באמצע הלימוד, ודודו הכריחו ללכת לחופה. כשהי' בן שמונה עשרה שנה שלח אותו חותנו ר' גרשון בער לליובאוויטש, ואמר רג"ד שיש לו טעם כמוס בזה, וזה הי' בשנה האחרונה קודם הסתלקות אדמו"ר ה"צמח צדק", ובאותה ההזדמנות הי' שלש פעמים על יחידות אצל ה"צמח צדק", ובא' הפעמים הורה לו להיות ניעור כל הלילה בליל ששי, ה"צמח צדק" כבר הי' זקן וחלש, והמשרת פירש שכשיושב ולומד בליל ששי, שילמוד חצי לילה נגלה וחצי לילה דא"ח. ר' זאב וואָלף הי' נוכח בעת הסתלקות ה"צמח צדק" וסיפר על דבר הנהגת בני ה"צמח צדק" בעת ההסתלקות (ניצוצי אור ח"ב עמ' 147).

הרש"ל סיפר שאביו ר' זאב וואָלף הי' לומד בהתמדה, לאשתו היתה חנות קטנה וממנה היו מתפרנסים, ולגויים הי' דרך ארץ אליו והיו משתדלים שלא להפריע אותו מלימודו. והוסיף: המשפיע ר' שמואל גרונם סיפר לו, שהי' מתקנא באביו ר' זאב שהי' לומד תמיד, עד שאפילו בימים האחרונים קודם פטירתו הי' לומד במיטת חליו את שלחן ערוך אדה"ז, למרות שהיו לו יסורים גדולים. ואכן הי' בקי היטיב בשו"ע אדה"ז (ניצוצי אור ח"ב עמ' 47).

ברשימות היומן (עמ' רמה) כותב רבינו אודות רז"ו "הי' "למדן" וכ"ק אדמו"ר מהר"ש נתן לו סמיכות לרבנות בכתב ידו ממש" (אבל בעמ' ש' שם כותב שאדמו"ר מהר"ש ציוה שיכתבו הסמיכות בשמו, הוא בעצמו בחנם).

בחודש אדר תר"ס שהה אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע לצרכי רפואתו בוואַרעסאָפּן, משם כתב לבנו אדמו"ר מוהרי"צ שאלה אודות מכירת החמץ שלו שבליובאוויטש, לאחרי השקו"ט בהלכה כותב לו "ותדבר בזה עם הרז"ו (הרב זאב וואָלף לעוויטין) ועם מו"ר הרשב"ץ ש' וגם עם הרב דוד יעקבסון [רבה של ליובאוויטש] ותודיעני החלט דעתם בזה" (אג"ק מוהרש"ב ח"ג אגרת תשט).

רז"ו נבחר לכהן כמשגיח בסדר נגלה בישיבת תומכי תמימים שבליובאוויטש. אדמו"ר מוהרש"ב (אג"ק ח"א עמ' רכט) כותב לבנו אדמו"ר מוהרי"צ שהי' המנהל פועל "במי לבחור למשגיח. . . ויותר קרוב לחשוב אודות הרז"ו חתן הרג"ד ז"ל, אשר טוב השגחתו בלימוד הנגלה הוא ידוע לנו היטיב, וכן טוב מדותיו ג"כ ידועים המה. ורק ערכו בלימוד דא"ח אינו ידוע לנו, ואם יש לו חוש בהדרכה ע"ד החסידות, ובכלל זה לדבר עם הבחורים בדברים המושכים את הלב לתורתו ועבודתו ית'. וע"ז צריכים לשאול ממנו בעצמו. ובאשר הוא אינו מוטעה בעצמו, ימדוד הדבר היטיב בעצמו והלוואי שלא יחמיר, ועל מה שיאמר הן יכולים לסמוך עליו. ולזאת תכתוב אליו כאשר נצרך לנו משגיח על הבחורים על לימוד הנגלה, וצריכים ג"כ ללמוד דא"ח עם הנערים והעיקר עם אותם שלא למדו עדיין, ואופן הלימוד א"צ להיות בהשכלות יתירות, כ"א להבינם את הנאמר בהדרוש שלומדים, ולהשגיח על כולם בכלל על פרטי הנהגותיהם ומדותיהם, ולדבר עמם לעורר את לבבם לתורה ועבודה, ולכן ישיב לך בהקדם אם יכול לקבל עליו העבודה הזאת אנו חפצים בו" (ראה ע"ד השגחתו

מזכרת מנישואי חיים שאול הכהן ושרה עלקא שיחיו ריבקיין – כ"א סיון ה'תשע"ה

בקונטרס עץ החיים עמ' 52 ועמ' 59 ובאג"ק הרש"ב ח"א עמ' רנו. ובכרם חב"ד גליון מספר 3, ושם מועתקים המכתבים בקשר להשגחתו ועבודתו, ומצוין במפתח שמות שם, ובמפתח שמות באג"ק מוהרש"ב נ"ע).

בזכרונות הרה"ת ר' נחום שמרי' ששונקין ע"ה כותב אודות הישיבה בליובאוויטש (זכרונתי עמוד 56) "המפקח על הלימוד הי' הרב החסיד ר' זאב וואַלף לוויטין, מהעיר פּאָהאַר, לא רק ההשגחה על זמני הלימוד של התלמידים וסדריהם היתה מוטלת עליו, כי אם גם ענין הבחינות. הוא הי' בוחן את התלמידים, שכן כל סוגיות הש"ס היו נהירין לו, ובכל סוגיא וסוגיא חדר לעומקה, וידע להבחין אם לימוד התלמידים הוא באופן הנרצה".

כ"ז מנ"א תרס"ח כותב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע לבנו: "בליובאוויטש ההשגחה כעת חלושה מאד כפה"י. הרז"ו הוא חלש, וכפה"י סובל הרבה ר"ל. כתבתי לו שישע לבאמאָלענסק, ובזאָל כפי הנראה א"א לו להיות. והשי"ת ישלח לו רפוי"ש בקרוב" (אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"ד עמ' שטז).

הרז"ו נלבי"ע בשנת עת"ר. הרש"ל סיפר שאדמו"ר נ"ע העיד על אביו שהי' "גוף נקי".

ישיבת "תומכי תמימים" (תרנ"ט-תרס"ז)

סיפר הרש"ל: שבגיל 11 [תרנ"ה] כבר למד יורה דעה, ובגיל 14 [תרנ"ז] חלק חושן משפט. בגיל 16 [תחילת חורף תרנ"ט] נעשה מלמד [בפּאָהאַר] לשלושה חודשים תמורת 30 רובל.

בשנת תרנ"ט, בהיותו בגיל 16 הגיע לליובאוויטש, זה הי' לפני חג הפסח, שם הוא למד "חינוך" מאדמו"ר האמצעי [הוא חלק מהספר "שערי תשובה"] והליקוטי ביאורים של ר' הלל [שהוא על שער היחוד לאדמו"ר האמצעי] וזה פעל עליו מאד. ובפסח שמע מאמר ד"ה כי ישאלך, וממש בלע כל מילה אף שלא הבין כל כך [הד"ה של המאמר נרשם ברשימת מאמרי דא"ח אדמו"ר מוהרש"ב בעריכת כ"ק אדמו"ר, וכותב שם "כי ישאלך... ע"פ דברי הר"ש הלוי לעוויטין, ולא ראיתים"].

נבחן על שו"ע יו"ד על ידי ר' יעקב מרדכי בעזפאָלאָוו מפּאָלטאַווא, וכתב עליו שיודע ללמוד טוב מאד, וכן בחן את אחיו הרב שמריהו וכתב עליו שהוא למדן גדול (אודות האח ראה המסופר בניצוצי אור ח"א עמ' 182).

בליובאוויטש הי' גר, יחד עם אחיו הרב שמריהו, אצל משה יוסף, התשלום הי' 50 קאָפּקעס לחודש, הרש"ל תיאר את המצב באכסניא שהי' קר מאד, וגם שכאשר נשכב לישון ליד התנור עדיין הי' קר מאד, והיו מתכסים מיט שמאטעס (סחבות). ובליל שבת היו מתארחים אצל בעה"ב לסעודת השבת, ואחרי כן הי' יושן מעט, ואחיו הי' מעירו כדי ללמוד (ניצוצי אור ח"א עמ' 121 ושם עמ' 149 ח"ב עמ' 94).

וסיפר שבשנה הראשונה בליובאוויטש הי' מלוּבש במגפיים קרועות, וכשראה אותו החסיד המשפיע הרב חנוך הענדל (ראה אודותיו סה"ש תש"ב עמ' 99), החליף אתו מנעליו ונתנם לו במתנה. זה הי' שנה האחרונה לחייו של הרח"ה ז"ל (מנכדו הרשד"ל).

בשנה זו, תרנ"ט, התחיל ללמוד דא"ח אצל הרשב"ץ [שהי' לומד עם אדמו"ר מוהרי"צ (ראה אודותו ב"התמים" חוברת א עמ' סז ואילך, וברשימות רבינו)], והי' לו משמעת גדולה ולא שאל קושיות, העיקר ששמע ממנו. הרשב"ץ חיבב את ר' שמואל, ותמיד כאשר הי' לו להרשב"ץ איזה פירוש על ענין הי' קורא לר' שמואל ומוסר לו הפירוש. ואמר הרש"ל עד היום כואב לי, כי ביום שנחלה הרשב"ץ או יום אחד קודם, הרשב"ץ חיפש ושאל היכן שמואל, כי הי' חפץ לאמר לו איזה ענין, ורש"ל לא הי' אז, וכאשר בא רש"ל אליו (בשעה 12 בלילה) כבר נחלה במיטה ולא הי' יכולים לשמוע מה שדיבר. ולמד אצלו חמשה שנים (עד פטירת הרשב"ץ – מוצש"ק נשא טו סיון תרס"ה).

אודות תקופות לימודו בתומכי תמימים סיפר פעם אודות המאמרים דשנת תרס"ג, והחיות שהי לבחורים השומעים. בליל ששי הי' כל אחד ניעור כל הלילה, ומכל מקום בערב שבת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע אמר את המאמר וממש יעדער וואָרט האָט מען געשלונגען [= בלעו כל מילה, כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע הי' אומר המאמר במהירות], ולא הרגיש בעייפות כלל (ניצוצי אור ח"ב עמ' 23 מסיפורי הרש"ל).

בהתוועדות עם התמימים – פרשת חיי שרה תשי"ו – חישב הרש"ל את כל המאמרים שאמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע מבואו – של רש"ל – לליובאוויטש [תרנ"ט] עד ס"ו [או ס"ד] והי' חסר לו מאמר אחד, ונצטער על זה, עד שזכר ששבת אחד לא אמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע מאמר (ניצוצי אור שם. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ד עמ' קמח): "בדברי עם הרה"ח וכו' מוהר"ש שי' לויטין ע"ד מאמרי כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע, העירני עדי"ז שבמפתח שנסדר ונדפס על גדי לא נכנסו המאמרים ששמעם בעצמו, והם: משנת תרנ"ט – כי ישאלך, חג הפסח... משנת תר"ס – החדש הזה" ומונה שם כו"כ מאמרים שנשארו בזכרונו מהזמנים שנאמרו.

וכמו"כ סיפר פעם אודות החיות שלהם בדא"ח: שבשנת תרס"ג כשהי' בחור צעיר, אמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע במאמר התיבות "ושמחנו במצותיך" ועדיין מצלצלים באזניו התיבות כפי שנאמרו עיי' כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע ונותנים לו חיות גדולה (ניצוצי אור ח"ב עמ' 36).

בשנת תרס"ד הגיע לגיל שבו נקרא לשרת בצבא (אז היתה מלחמת רוסיה ויפן), והי' זה בגלל מלשינות שהיתה נגדו ששיחד רופא שיתן לו תעודה שאינו יכול לשרת בצבא, והשתדלו בשבילו הרבה שלא יצטרך ללכת, כגון הרד"ץ חן – שהרש"ל הי' אצלו כאשר הי' צריך ללכת לצבא (ניצוצי אור עמ' 254) וכן ר' חיים אליעזר ביחאָוסקי שבעצת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע השתדל הרבה בשבילו, ובכל זאת לא הועיל (ראה לקוטי סיפורים – פרלוב – עמ' רל).

פעם סיפר שלכל הבחורים נתן כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע סדר שילמדו עוד שתי דפי גמרא ביום להוספה, כאשר ראה הרש"ל שלא ניתן לו סדר בלימוד אמר לרבי גיט מיר אָ סדר [= תן לי סדר לימוד], בתחילה השיב לו הרבי דו לערנסט דאָך [= הרי הנך בין כה לומד], אח"כ אמר אחרי שיירגע המצב נשוחח אודות הלימודים, ונראה שכבר ידע שיקחוהו לצבא (ניצוצי רבי ח"ב עמ' 56). ובשמחת תורה נתן לו הרבי משקה בכפית ואח"כ סבב פניו הקדושות אליו ואמר לו בחשאי "וועסט גאַנץ זיין" [או "וועסט זיין גאַנץ" = תהי' (תחזור) שלם] (ניצוצי אור ח"ב עמ' 149).

בלכתו לצבא לקח עמו הספר "אמרי בינה" לאדמו"ר האמצעי כיון ששיער ששם זקוקים לחסידות עמוקה "טיפע חסידות". אבל הם לא איפשרו לו ללמוד ולהתבונן. ובמק"א מספר: כאשר הי' צריך לילך לצבא למד את החסידות של ר' אייזיק האַמליער, "מאמר השפלות והשמחה" כי יש שם השכלה גדולה, ולקח אתו גם כן את ה"אמרי בינה" (שהוא אחד מספרי החסידות העמוקים ביותר (ראה ספר השיחות תרפ"ד עמ' 52)) וחשב שאולי ילמוד שם וישכח על מצבו, אבל שם לא הניחו אותו, מ'איזו געווען פאַרפלאַגט [היו מוטרדים ומעונים].

בצבא הי' זהיר מאד במצות "לא תעשה", כמו הקפדה על שעטנז [ובלקוטי סיפורים (פרלוב – עמ' רלא) כותב, שבעת שהי' אצל כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע וכבר ידעו ששולחים אותו לצבא אמר לו הרבי על כל דבר תפזר מעות, למשל הבגדים שלהם המה שעטנז ואף הכובע היא שעטנז וכו', שיקנה בגדים חדשים]

את אביו ר' זאב וואַלף שלח כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע ללאַמזא ליד הגבול עם גרמניה כדי שיהי' קרוב לבנו. כשהשתחרר מהצבא בחלוף השירות, אמר לאביו (שנסע מיד חזרה לליובאוויטש כיון שהי' המשגיח בשיבה שם) "לחשוב מחשבה גם כן אי אפשר" שם בצבא, ואמר זאת מפנימיות נפשו.

מסופר, שבעת היותו בלאָמזא והי' י"ט כסלו, ובליובאוויטש התועד כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בזאָל הגדול, לאחר השיחות שהרבי כבר הי' מוכן ללכת הבית, ניגש הרשב"ץ ז"ל ואמר להרבי "אוי מי יחי משמואל" [נופל על לשון הכתוב בפרשת בלק "מי יחי משמואל"], כי הרשב"ץ רצה להזכירו בפני הרבי בזמן השמחה (לקוטי סיפורים – פרלוב – עמ' רלא, ושם כותב, שאינו זכור אם הרבי השיב ע"ז ומה השיב. אבל בניצוצי אור ח"ב עמ' 66 כותב שהרבי אמר לו): "איהר פאָרבריינגט דאָ און שמואל גייט "אולע" [= אתם מתוועדים כאן ושמואל הולך "אולע" הכוונה ברוסית כמו איש צבא שהולך הלוך ושוב]. יש מספרים שהרשב"ץ הוא זה שאמר לרבי אודות הרש"ל שאנחנו כאו מתוועדים ואילו ר' שמואל שם, והרבי נאנח. אחרי איזה שבועות נשתחרר הרש"ל מהצבא (וראה לקוטי סיפורים שם עוד פרטים איך השתחרר מהצבא בעצת וברכת הרבי נ"ע).

מיד שהשתחרר שלח אביו מברק לאדמו"ר מוהרש"ב להודיע שהבן השתחרר. כשהגיע האבא לליובאוויטש, נכנס לרבי וסיפר לו על דברי בנו אודות חשיבת דא"ח הנ"ל, בשבת אמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע מאמר, ובאמצע המאמר אמר "אָ נשמה אין גלות, איז אפילו די מחשבה, טראַכטן (אלקות), לאַזט מען אויך ניט" [=נשמה בגלות, אפילו לחשוב אודות אלקות לא מניחים לה] (ניצוצי אור ח"א עמ' 102).

תקופת ראקשיק (תרס"ז-תרע"ה)

בסיוס הצבא חזר ללימודו בישיבה, וגם קיבל סמיכה לרבנות. סמיכתו קיבל מר' מנחם מענדל פריידען שהי' הרב בפוחאָוויצער שול [?] (ניצוצי אור ח"ב עמ' 25).

בשנת תרס"ז נישא למרת שיינא בת ר' אשר מרגלית, ובת מרת חי' שרה שהיתה בתו של החסיד ר' אלי אבעלער למשפחת וואָרָבֵיץ'יק (המוזכר בשיחה ת"ש עמ' 163 ותשי"ג עמ' 111 ובכ"מ, ומועתק בהיום יום טז אייר) שאדמו"ר מהר"ש אמר אליו כשנכנס ליחידות "אלי, אני מקנא בך. נוסע הנך ליריד, נפגש עם אנשים רבים, וכאשר תוך העסק הנך שח עם הזולת אודות ענין יהודי, וואָרט מעין יעקב, ומעורר אודות לימוד נגלה וחסידות נוצר מכך שמחה למעלה. ואת דמי ה"תיווך" משלם הקב"ה בבני חיי ומזוני. וככל שהשוק גדול יותר, יותר עבודה, כך הפרנסה גדלה". [הנכד רשדב"ג מספר שבתקופה שכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ אמר את השיחה גילה לרש"ל שזהו זקנו – אבי חמותו].

מרת חי' שרה, קיבלה הבטחה מבעלה ר' אשר, לפני הנישואין שלהם (היתה זיווג שני בשבילו) שאם יוולדו להם בנות, יקחו להם חתנים רק מחסידי ליובאוויטש, ואם יוולדו להם בנים, ילמדו בישיבה בליובאוויטש. הקב"ה בירך אותם בבנות, והבת הבכירה נישאה לרש"ל, והשניי' מרת חוה ריסא נישאה להרב אליהו שמואל הכהן כהנוב, מתלמידי תו"ת בליובאוויטש.

הרב ר' אשר מרגליות הי' רבה של ראקשיק, וחיבר ספר "שפת אמת" פירוש על הבה"ג, נדפס בוילנא בשנת תרנ"ד, מעוטר בהסכמות מהגאון הרגצ'ובי ומהרב ר' יצחק אלחנן ועוד. בשער הספר כותב ע"ע "אחד מנכדי התו"ט". וכן הוא גם בפירוט יותר בספרו של אחיו הרב מרדכי מרגליות בהקדמה לספרו "סוגה בשושנים" על הל' נדה (ראה אודותיו בקובץ אהלי ליובאוויטש גליון ג. וב"אהלי שם" עמ' 342. בקובץ "יגדיל תורה נ.י. חוברת ט עמ' כז נדפס הגהותיו שכתב על גליון שוע"ר. גם ה"שדי חמד" מזכירו (מערכת יום הכיפורים ס"י ג עמ' 126) "בספר שפת אמת ביאור על ההלכות גדולות לידידי הגאון מוהרא"ש מרגליות אבד"ק ראקשיאק צ"ו"). זמן קצר אחרי הנישואים נהי' ליד ימינו של חותנו בעניני הרבנות בראקשיק, ולאחרי פטירתו בתרס"ט [ר' אשר נפטר בדרך מנאות דשא לנישואי בתו השניי'], נבחר הרש"ל למלא מקומו ברבנות העיר, ומסופר שאדמו"ר נ"ע השתדל בזה הרבה ושיוכר כרבה של ראקשיק גם בחוקי הממשלה.

וסיפר רש"ל כאשר הוא בא לעיר ראקשיק להיות רב הי' עדיין אברך צעיר, הרב השני ר' בצלאל הכהן הי' חצי מתנגד, ושבתי אחרי מנחה הי' לומד אלשיך ולקח לו חתן מסלבודקה. מראקשיק היו כל החסידים נוסעים לבאברויסק, ועל רש"ל הי' אָנגעצויגען [מתוח] כי הוא הי' מלויבאָוויטש, ועשו לו צרות, ורצו שישע לבאברויסק, וכוונתם הי' שאם ישע הרב ממילא ישעו גם הבעלי בתים, אך הרש"ל לא רצה. לחג השבועות שאז נסעו הרבנים, הי' רגיל לנסוע ללויבאָוויטש, אף שעדיין לא הי' נחשב לרב כי הי' עדיין צעיר. בראותו שבזאָל עומדים בחורים כמו ר' דוד האָראָדאָקער ומתפללים כמו עובדי ה' באמת, איז ער באַ זיך אָראָפּגעפּאָלן (הרגיש נמיכות רוח, במה הוא מונח, ובמה מונחים הם). וכשרצה להכנס ליחידות הנה ר' נחמן המשרת לא רצה להכניסו, והרבנית רבקה (אשת אדמו"ר מהר"ש) היתה רגילה לעשות סעודה ביום שני דחג השבועות, ושם באו כל הרבנים, וגם שם לא רצו להניחו כי אמרו, מה, עוד צעיר הוא, אך כאשר נכנס ליחידות הי' לו קירוב מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע (ניצוצי אור ח"ב עמ' 83).

בשנות רבנותו בראקשיק הי' מגיע לשהות אצל כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, לדוגמא, בשנת עת"ר הי' בלויבאָוויטש על י' כסלו (ניצוצי אור ח"א עמ' 131). וכן סיפר, שבשנת תרע"ה הי' על ראש השנה בלויבאָוויטש, והי' אז זמן המלחמה (שהתחילה בקיץ תרע"ד) והי' יכול לנסוע רק על ראש השנה, כי על סוכות הי' צריך לחזור ולהיות בראקשיק, ובמוצאי ר"ה חפץ להיכנס מיד ליחידות, אבל כו"כ נכנסו מלפניו וכשהגיע לפתוח הדלת להיכנס לרבי, התחיל הרבי לצאת, תיכף הלך הרש"ל בחזרה, אבל הרבי חזר למקומו וישב לקבלו. בין הדברים הוא ביקש מהרבי באם אפשר אם יהיו לרבי אתרוגים מיאָנאָווע, שישלחו אחד לראקשיק. והרבי השיב, שאינו יודע אם יהיו לו. היתה לו גם שאלה אודות אתרוגי ארץ ישראל (אכן באותה שנה לא הגיעו לרבי הרש"ב אתרוגי יאָנאָווע והי' בעצר גדול מזה, כמסופר בספר זכרון לבני ישראל עמ' מו).

פעם סיפר הרש"ל כי כאשר הי' רב בראקשיק רצה לנטוש את הרבנות, כי הי' שאלת הריאה וכאשר הי' פוסק כשר, לא הי' יכול לישון אולי זה לא כשר, וכאשר פסק טריפה לא הי' יכול לישון כי הזיק את הקצב, עד שהשאיר שאלות אלו עבור השוחטים. ואמר – בהתוועדות – זהו מה שצריכים לשמור את עצמנו עד דקה שבדקה (ניצוצי אור ח"ב עמ' 157). ובא' ההתוועדות בשנים הראשונות בניו יאָרק, נכח יהודי ירא שמים שהי' משגיח בבית מטבחים מסויים והי' אחראי על ייצור מוצרי בשר, הרש"ל פנה אליו ואמר לו "עליך לזכור תמיד את האחריות העצומה הרובצת על ראשו של מי שממונה על מתן כשרות לבשר, וליזהר מאד שלא לטעות ולא להכשיל ח"ו יהודים באכילת בשר שאינו כשר. דע לך שכאשר הייתי רב בראקשיק ואישה יהודי' היתה מגיע אלי עם "שאלה" הייתי עמל ומתייגע שעות ארוכות על הכשרת העוף" (מזכרונות הרב צבי שוסטרמאן – כפר חב"ד גליון 853).

בשנת תרע"ד, בתשעה באב, ותרע"ד הארץ, החלה מלחמת העולם הראשונה, והרבה פליטים ברחו מהגרמנים, וביותר מליטא ומגליל קאָוונא שמשם גירשה הממשלה הרוסית את היהודים, ובשנת תרע"ה הי' מוכרח הרש"ל לעזוב את ראקשיק יחד עם בני ביתו, והתיישב בעיר קירסאָנאָו שברוסיה שם שימש ברבנות למשך שנתיים (וראה בליקוטי סיפורים – פרלוב – עמ' קפז שבביקורו אצל אדמו"ר נ"ע הציע לו שישע להיות רב בעיר דיסנא, עיי"ש).

השליחות לגרוזיא (תרע"ו-תרפ"ה)

בחורף תרע"ו שלח אדמו"ר מוהרש"ב אגרת לחכמי כותאָיס גרוזיא בו מודיעם "תקותי חזקה לשלוח לכם בקרב אי"ה איש אשר רוח בו ויתאים לפרטי הדבר ללמד לימוד הגמ', לימוד האמת עם המלמדים והתלמידים ולהשגיח בטוב, ובעזרתו ית' יפיק רצון מאתכם. מקוה אני אשר עד חג הפסח הבע"ל יבוא הדבר לפועל" (אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"ה עמ' נט).

ובאותו חורף כותב שוב אגרת ומודיע: "הרב המפורסם מו"ה שמואל לעויטין נ"י, זה האיש אבחרהו למשגיח על הת"ת במחנם, ללמוד עם המלמדים ועם התלמידים בעלי גמרא, ומוצא אני אשר הוא מתאים אל הכוונה הדרושה, ולע"ע הוא נוסע למחנם רק לפי שעה לראות וליראות לידע איך אפשר לסדר אצלם הלימוד, ואם ימצא הדבר מוכשר לפניו, יוכל לבוא עליהם אי"ה אחר חג הפסח הבע"ל" (אג"ק מוהרש"ב ח"ב עמ' תתיג).

למעשה לאחרי הנסיעה לנסיון לפני חג הפסח, הגיע הרש"ל בקיץ תרע"ו והתייסדה הישיבה בגרוזיא (וראה המסופר בניצוצי אור ח"ב עמ' 73 דברי אדמו"ר מוהר"י"צ אודות השליחות לגרוזיא).

אדמו"ר מוהר"י"צ באגרת מ"ט מרחשון תרפ"ב מתאר שליחותו והיקף עבודתו של הרש"ל: "בשנת תרע"ו (בחורף בבואנו לפה ראסטוב) קרא את תלמידנו היקר הרב ר' שמואל שי' לויטין (בנו של הרב המשגיח ר' זאב ז"ל נכדו של החסיד המפורסם ר' גרשון דוב זצ"ל) לפה, ויאמר לו כי ניתן לו מלאכת שליחות למדינת גרוזיע לסדר שם (בעיר כותא'יס) ישיבה, אשר תוכנה יהי' להאיר אור התורה, כי ישנם שם אנשים יראי אלקים, אבל פשוטים ביותר, ותורה אינם יודעים כלל, וישתדל גם להעיר לבם בעבודה.

ויהי כן, ויסע ר"ש שי' לכותא'יס, ויותן לו כח והרשאה לסדר ישיבה, וגם עזר כסף ניתן לו לצרכיו הפרטים (כי נצטוה לנסוע עם ב"ב שי') למען לא יודרש לו לבקש מהם על הצטרכותיו הפרטים, ויתחיל עבודתו ליסד חדר עם מלמדים, והוא הר"ש שי' בעצמו למד עם המלמדים, כי הוכרח לעשות כן, באשר הוא לא יכל לדבר בשפתם והנערים מדברים רק בשפתם, והמלמדים אם שהם קטנים בדיעה, מ"מ מבינים קצת בשפת קדשינו, וילמוד עמהם בשפת קודש, וציוה אותם ולמדס איך ילמדו עם הנערים, וכן בחר מכל הנערים כששה אשר יוכלו להבין בשפתנו, וילמד אותם גמרא בתרגום לשון הקודש, ועם זה למדס והרגילם בשפת הלועזי (זארגאן) וכעבור חצי שנה בעמל רב פעל לטוב ת"ל, ונראה הטבה כפולה, המלמדים התלמדו סדר איך ללמוד עם נערים, וששה הנערים כבר הבינו סוגיא קלה בגמרא (דבר אשר כמעט לא הי' בכל המדינה, כי גם החכ"ם הוא הרב ורב כללי, אינו יכול ללמוד גמרא, ומי יאמר להבין בפוסק, יודע הוא רק פסקי הלכות מקיצור שו"ע, ועל הדוחק סעיף שו"ע) והר"ש שי' התחיל לדבר ברבים מדי שבת בשבתו ע"י מתורגמן, אחד שהבין שפת הזארגאני ולה"ק, ובקי בשפתם, ויתרגם לפני קהל השומעים את אשר דיבר הר"ש שי' בעיני טהרת בית ישראל, וילמדס חוקי האלקים בשמירת שבת ואכילת כשר, ויצום ע"ד המקוה, ויודיעם חומר הדברים, אשר רק מעט מהם אשר ידעו עיקרי הענינים, ובכלל הי' זה אצלם רק כמו מנהג ישראל בלבד.

מני אז עד היום, הנה מעת לעת ומזמן לזמן, התגדל הת"ת ת"ל ויעשה להם חדר בעוד עיר, ובהשני ובהשלישית עד כי נסע בכל עיר המדינה, פעם שם ופעם שם, ויקרא אחד מהתמימים ר' אברהם לייב שי' מבאברויסק [סלאווין], אשר עתה הוא שם רא"י באחד העירות, ואח"כ קרא לשם את גיסו אלי' שמואל שי' [כהנאון] וימסור לו ההנהגה באחת העירות, והוא במקומו יושב בעיר כותא'יס ובא בכתובים בהרבה מקומות, וישיבתו מתגדלת ת"ל מיום ליום בהרבה תלמידים יקרים וטובים, ומתרבים מלמדים בכל המקומות, ותה"ל אור במושבותם יברכם אלקים בברכה כפולה.

במשך הזמן קנו בני העיר חצר גדול לשם הישיבה עם הרבה בתים, ובעת שהי' מהומת המדינות בדבר לקיחת לצבא, נתפטרו הרבנים והמלמדים והתלמידים שי' מכל עבודה, כשאר הלומדים בבית ספר לחכמה.

וכהיום הנה לבד זה אשר ת"ל הלימוד הולך ומתגדל ונמצאו הרבה בחורים ונערים יכולים ללמוד גמרא וכל ספר קדש, הנה עוד זאת כי איזה מהתלמידים המצטיינים שי' הם נעשו לראשי ישיבות בעירות לא גדולות והם מנהיגים את אחיהם הקטנים בהנהגה טובה כפי אשר יורה להם מורם הר"ש שי', יחזקהו השי"ת

ויתן לו כל טוב בגו"ר, ויחייהו השי"ת אותו ואת ביתו כאשר החי את אחינו בית ישראל ה' עליהם יחיו במדינת גרוזיע, אשר עשה מארץ מלחה כרם חמד יברכהו ה'" (אג"ק ח"א עמ' קצו ואילך).

ועל גודל הצלחתו כותב הרבי באגרת מכ"ט שבט תרפ"ב: "אין לך ארץ פחותה וגרועה בידיעת התורה כמו מדינת גרוזיא, אשר גם היראים ביותר אינם יודעים לתרגם פסוק חומש כדבעי, ומכ"ש ידיעת משנה או גמרא, ובפרט הלכה בפוסק ראשון ואחרון, אשר גם החכם הגלילי התקשה בסעיף שו"ע הקטן להבינו על בריו, הנה כשעלה בדעת קדש להאיר המדינה ההיא, שלח הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע את אחד התלמידים הרב ר' שמואל שי לעויתען (רב דראקשיק בתחלה) לכונן שם חדר"י ישיבות, וזה ת"ל כששה שנה אשר יושב במדינת גרוזיא ההיא וכבר ישנם איזה ישיבות עם הרבה הרבה – כן ירבו – תלמידים . . . וכפי הרצאת ידידנו תלמידינו הרב ר"ש שי הנ"ל הישיבות הולכים ומתגדלים ת"ל ורוח אהבת התורה נושבת ת"ל בכל תוקף עוז, וכבר ת"ל העמיד יותר על כ"ה תלמידים בעלי צורה נכבדה, יודעים הלכה לעמקה, בקיאים בסוגיא דגמרא, לומדים לקו"ת וכתבים, ומתפללים כגוברין יהודאין, יהי ד' אלקינו [עמו] ויעל מעלה מעלה.

התלמידים האלה יחיו האלו מהם נעשו שובי"ם, מורים ומלמדים בכמה מקומות, וכל אחד אחוז וקשור במנהלו הרב רש"ל הנ"ל, להודיע בכ"ע מאשר אתו להנעשה במחנו, וכל א' מהם משתדל להרים קרן התורה ליסד חדר, וכן בש"ק מדברים לפני העם להורותם בעניי כשרות ומעוררים לבבים בסיפורי דרשות רז"ל מעין השבוע וכדומה, דבר הנהגה כזו נותנת תקוה טובה ליחל כי אור תורה יהי במושבותם. וכל אלה הם פרי עבודה ופועל איש יקר רוח, אשר מסר ונתן נפשו על זה בתעמולה עצומה, הוא ידידנו תלמידינו הרב ר"ש שי הנ"ל, עד כי עזרהו השי"ת לכונן את החדרים בתחלה, והלך מדרגא לדרגא" (אג"ק שם עמ' רכו ואילך).

ובשבט תרפ"ב בסקירה כללית אודות התפתחות ישיבת תומכי תמימים (אג"ק ח"ד עמ' קסח ואילך) כותב הרבי בתו"ד "בעת ההיא, [תרע"ז] הוד כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה ני"ע קרא לפה את אחד מתלמידינו הנעלים, שהי רב בעיר ראקשיק, הרב ר' שמואל שי לעויתען, ויבחר בו לשלחו לערי גרוזיא לסדר שם חדרים ותלמוד תורה, ויבחר עיר כותא"ס לשבת ר"ש שי הנ"ל עם ב"ב שיחיו, ויתן לו משכורתו כפי המצטרך למחיתו (כמובן במדת האפשרי), ויצו לו ליסד חדרים בכל מרחבי המדינה, ויעד לו עזרה מקופת הישיבה תומכי תמימים, ויתן על ידו מכתב גלוי לכל אחינו בני ישראל, ד' עליהם יחיו, במדינת גרוזיא, ויעוררם על התורה והמצוה" נוראה אג"ק מוהרי"צ ח"ד עמ' תל מכתב אל הרש"ל מ"ד אייר תרע"ז הצעת עזרה במלמדים או כסף ואודות הפעולות שם).

ובהמשך הסקירה שם "מידידנו הרב ר' שמואל שי לעויתען מגרוזיא מתקבלים ידיעות טובות כי מהלכי הישיבות והתלמוד תורה שיסד בהרבה קהלות הולכים וגדלים ת"ל, ולומדים הרבה הרבה ילדים וצעירים (שיעלה מספרם בכל המדינה יותר ת"ל על אלפים כן ירבו) יהי ד' בעזרם, וכבר ישנם תלמידים כאלו שהם משפיעים מידיעתם לאחרים, והם הראשי ישיבה במקום שצויה להם מורם ומדריכם הרב ר"ש שי הנ"ל."

בט"ו סיון תרפ"א כותב אדמו"ר מוהרי"צ להרב שד"ב זיסלין: "ותודה לאל עליון ראה ראינו בעזרתו ית' פרי טוב בעמלינו זה רבות בשנים, אשר בכל מקום ומקום שהיתה התעסקות טובה כאמור, הנה הנם יושבי המקום מתענגים על טוב מעלת האנושי בכלל, בהגברת הצורה על החומר. ולמופת הוא לנו ידידנו היקר הרב ר' שמואל לעויתען, אשר זה כששה שנים יושב בערי גרוזיא בקוטא"ס, עפ"י חפץ ורצון הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע אשר חש עתידות להחבל ההוא, וחפץ בהרמת מצבם המוסרי וישלח את ידידנו הנ"ל ליסד חדרים וישיבה, ולהתענין בכל עניי הדת לכלכלם, הנה כהיום ת"ל המה מתענגים על רוב טוב יהי ד' בעזרם ויעלו מעלה מעלה בעילוי אחר עילוי ברו"ג" (אג"ק ח"ד עמ' ה).

בתרפ"ג כותב אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע, בהצעה לאחד התמימים לפעול "בין אחינו היהודים ההרריים היושבים בהרי קאָוּקאַז" ובתו"ד כותב: "ראה, הנה תלמידנו הנעלה הרב ר"ש שי לעוויטין נסע בשנת ע"ו אל ארץ מלחה, כמדנית גרוזיא, ויקיים פקודת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ליסד שם ת"ת, ברוב עמל ויגיעה בין אנשים פשוטים וגסים ביותר, אשר לא ידעו כל מאום. וכהיום ת"ל, הרבה ת"ת מסודרים בטוב ודעת אלקי. במשך הזמן הביא לשם איזה אברכים מתלמידנו שי, תלמידנו הרב ר' נחום שמריי שי סאַסאַנקין כעת הנהו רב בעיר באַטום (והוא כתב אלי בא' המכתבים בקיץ רפ"ב, אשר בבואו לכותאָיס ובא אל ביה"כ מקום שם התפללו ולמדו התלמידים הגדולים, הנה לרגע ראשונה נדמה לו, אשר נכנס בהקליינעם זאָל בליובאָוויטש, רושם כזה פעל עליו מראה התלמידים שי בכותאָיס) [ראה המסופר בספר "זכרונתי" של הרב שושנקין פרק י"ג מה שכתב רבי "יובתשובתו כתב הרבי שקרא שורותיו בעונג רב וכי כל אושרו מפינת חמד זו שבגרוזיא"]. והנה כל זה פעל ועשה ידידנו הרש"ל שי בהיותו מסור ונתון אל הכוונה הפנימית באמת ובתמים, ולא הרהר ולא חשב במאומה. וגם עתה אינו יכול להתגאות כי הוא בכחו עשה זאת כ"א אשר הי' כלי לקבלה מה שמסרו ונתנו על ידו" (אג"ק ח"יא עמ' כט).

במכתב למוה"ר אפרים וולף אדר"ח אד"ש תשי"א כותב כ"ק אדמו"ר זי"ע: "בשאלתו ע"ד למוד תורת הדא"ח עם הספרדים (הגדולים או הקטנים): הנה בהשיבות ות"ת "אהלי יוסף יצחק – ליובאָוויטש" שפתחנו במאַרוקו לומדים תניא לקו"ת הקונטרסים וכו' ונראה הצלחה וכניסת רוח חיים בת"ת וקיום המצות שלהם. כן מספר הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מהר"ש שי לעוויטין ששאל עדי"ז בשעתו את פי כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע בנוגע למדינת גרוזיא וענה לו שילמדו, וכן עשו בפועל ויש כבר גדולי גדולין מלימוד ההוא. ואם בזמן ההוא כך על אחת כמה וכמה שנתקרבו עשיריות שנים לביאת משיחנו ובמוחש ראינו מכ"ק מו"ח אדמו"ר השתדלות גדולה ורבה בהפצת מעיינות תורת הדא"ח בכמה וכמה אופנים ובכל החוגים שאפשר להגיע – דערגרייכן – אליהם. והלואי שתרבה הדעת את הוי", וייתי מר לגלות טעמי תורה, ומלאה הארץ דעה את הוי"ח" (אג"ק ח"יד עמ' רא).

הרש"ל עצמו כתב לר' דוד שיפרין בארה"ב, סקירה כללית מהעבודה בעיירות גרוזיא (נכתב בדרי"ח תמוז תרפ"ד, ונדפס בתולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית עמ' ט) נעתיק בזה כמה קטעים:

"בכלל מאנ"ש נמצאים בפה כעשרה אנשים וכולם ברובם אני הבאתי אותם לפה, ובפרט בעת הזעם שהי' ברוסיא, ובכאן הי' מעט יותר טוב, השתדלתי להביא בכאן אותם על עניני רבנות ור"מ ושו"ב, וכולם עד היום תלויים עלי והחסרון שלהם תובעים ממני, ולי הדל בעצמי אין כל.

בשני שנים מקודם עלה במח' לנסוע מכאן למקום שהייתי רב מקודם [ראַקשיק] כי בקשו משם מאד לחזור למקומי. לבד שכ"ק שליט"א לא הניח עבור זה אפי' לחשוב, שאני לעצמי יראתי לנפשי איך לעשות פסיעה כזו בשביל טובת עצמי, במקום שרואים בחוש שהחינו בזכות רבותינו הקדושים עם רב מישראל, והפיתו רוח חיים בהחיים הרוחני [והגשמי] שלהם בכל הפרטים. היינו לבד שלא הי' להם שו"בים כשרים, היו אוכלים חלק אחוריים והיו סומכים על מי שהי' אומר שהוא בקי לנקר. לא הי' מי שיסדר להם גיטין וחליצות, וכמה קלקולים היו להם מזה. ועתה הכל נשתנה בעזה"י, שהכל נכנס בידינו או בתלמידי שנתחנכו על ידינו שהמה ג"כ יר"א באמת ולומדים.

לבד זה הת"ת בעצמם, אף בזמן חשך כזו, שגם בפה החוקים הכללים שוררים מה שדרשו רז"ל על ויהי בימי אחז שאחז כו', ומ"מ ישנו כעת בת"ת דפה ד' מאות ילדים ובחורים חמד ולומדים מבוקר עד ערב עטה"ק. ואיך הוא באמת, זהו רק מ"ם וסמ"ך בלוחות בנס היו עומדים. בעיירות הסמוכות בצירוף יהי' סכום

יותר גדול מהני"ל, וכולם לומדים במס"נ מדוחק ובפחד. ואיך יתכן שאני אעשה דבר כזו להניח אותם. . אבל מצד השני המצב החומרי סובלים אנחנו בסבלנו היותר דחוקים.

הי' לי זמ"ג לסדר להם קיצור שו"ע בלשון גרוזיא למען ידעו הנשים והאנשים את הדינים הנחוצים לכל יהודי לידע, כמו דיני טהרה ודיני מליחה, וזה הי' בעצת כ"ק שליט"א. סידרתי את כל זה איזה הלכות הנחוצות מקודם, וצריך אני להדפיס ולא יש לי כלל במה".

* * *

כשדיבר פעם בהתוועדות אודות בירור הניצוצות ע"י מחשבה ודיבור בדא"ת, סיפר הרש"ל שפעם הי' הוא עם התמים זלמן אלטשולער [שו"ב] בטיפליס בכותא"ס, והיו הולכים על הרים גדולים (כי העיר שם מתנשאת בראש הר) ואמר רש"ל "לאָזין מיר חזרין חסידות" [= בא נחזור ונדבר בדא"ת] (ניצוצי אור ח"ב עמ' 43).

בשנות שליחותו לגרוזיא ביקר כמה פעמים אצל אדמו"ר נ"ע ברוסטוב וסיפר שפעם הי' לפני אמירת מאמר בערב שבת, והרבי נ"ע אמר שיהי' ברור מי יכנס ומי לא, ושילם [קוראטין, מהמשפיעים בתו"ת] ע"ה הי' המברר ודוקא הוא נשאר שלא נכנס, אך הרבי נ"ע שאל עבורו והכניסו אותו (ניצוצי אור ח"ב עמ' 54).

ומספר בנו ר' בנימין: אחד הזכרונות המוקדמים שלי מאבי בגרוזיא, קשור בהסתלקות אדמו"ר מוהרש"ב בתר"פ, הייתי אז ילד קטן ואני זוכר כיצד אבי קיבל את הידיעה המרה. ההסתלקות היתה בב' ניסן, אבי קיבל את הידיעה רק בל"ג בעומר, ימים שלמים לא מצא מנוחה לעצמו והי' מסתובב בבית הלך ושוב כשהוא בוכה כילד, וכששאלו אותו מה קרה, זעק: "מיר האָבן פאַרלאָרן דעם רבי"ן" [= איבדנו את הרבי]. באותו זמן חלם איך הרבי נ"ע מסתובב בהקפת ההושענות ומרגיעו על אבלותו.

הרש"ל נשאר בכותא"ס עד שנת תרפ"ה, אז נודע לו שהשלטונות מחפשים אותו. הוא ברח מכותא"ס לבאטום, שם נמצא אז הרב נחום שמרי" ששונקין המספר על כך בספרו "זכרונות" (עמ' 157 ועמ' 191) "פעם הגיע אלי, לפתע הרב החסיד ר' שמואל לוויטין, מי שהי' רב וראש ישיבה בכותא"סי, וסיפר לי שיצא מכותא"סי, היות שהשלטונות שואלים ומחפשים אחריו, ומפחד הוא פן המטרה היא לסגור את בתי הת"ת ולאסור את המלמדים, כמו שקורה ברחבי רוסיא.

לבסוף נתברר, כי אין הוא אישית המטרה המבוקשת, ואף לא המלמדים, אלא מטרתם העיקרית לקחת תחת רשותם את הבנין הענקי המפואר. אך, לאחר שקבלו את הבנין לידיהם – נרגעו. הישיבה ותלמודי התורה עברו לבתי כנסת אחרים שבעיר ולא הרעו לאיש. בנתיים נסע ר' שמואל אל רבינו, ובעת שהותו שם, הוחלט שיעזוב את גרוזיא".

"תושבי העיר נפרדו ממנו בצער, בכאב ובדמע, וכל אנשי העיר יצאו ללוותו ולהפרד ממנו" (ראה "זכרונות" עמ' 89 אודות יחסו אצל יהודי גרוזיא): "ר' שמואל לעויטין הי' בעיניהם קודש קדשים, נשי היהודים קראוהו "מלאך אלקים", כי למרות העם-ארצות הנוראה, הצטיינו השכבות הללו בחוש מיוחד להכיר מהותו האמיתית של בן אדם". ומספר נכדו הרשד"ל ששמע מאחד הרבנים בארה"ב שהשתתף בקבוצה שביקרו בגרוזיא בשנת תשט"ו, בחזרתם נכנסו אצל הרבי ומסרו דו"ח מנסיעתם, ובמיוחד את גודל הכבוד שעדיין רוחשים – בגרוזיא – להרש"ל, ע"ז הגיב הרבי "מכאן רואים כוחו של המשלח!"

את מקומו מילא הרב אברהם לוי סלאוין שהי' עד אז רב בקולאש, ושימש כרבה של כותא"ס עד שלהי תרצ"ט, אז נאסר ע"י הג.פ.או. עבור עבודתו בחיזוק היהדות, הוגלה לסיביר ושם נפטר, הי"ד.

* * *

בליל שמחת-תורה תשכ"ז הזכיר הרבי ברמז את שלוחי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לגרוזיא ואת שלוחי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ אשר הרחיבו את העבודה (השווה: 'ספר השליחות', קה"ת, תשמ"ז, עמ' 275):

ביתר שאת וביתר עוז החלה הפצת החסידות בין הספרדים בימי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – על-ידי שיגור שלוחים לעדות אלו... ולאחר-מכן בתנופה ובעוצמה גדולה יותר בימי כ"ק מו"ח אדמו"ר... בהתרחבות ובהתפשטות.

באותה התוועדות או בהתוועדות סמוכה (כמסופר בספר 'זכרונות יעקב' מהרב יעקב מיכאלשווילי, כפר-חב"ד, תשס"א) פנה הרבי אל החסיד המפורסם רבי שמואל לויטין ע"ה ואמר לו: "בשנה הבאה, בעזרת ה', יהיו כאן מיהודי גרוזיא!"

בחודש סיון תשכ"ז יצאו שלושת האחים מיכאלשווילי מגורזיא, ובי' בתמוז הגיעו לארץ-הקודש. בחודש תשרי תשכ"ח נסעו האחים לחצר הרבי. בהתוועדות יום ב' דראש-השנה, לאחר שהרבי אמר את המאמר ד"ה "והי' ביום ההוא ייתקע בשופר גדול וגו'", בעוד הקהל שר ומנגן ומרים בידו כוסיות "לחיים" להתברך מהרבי, פנה הרבי לפתע להרב ר' שמואל לויטין, הביט בו בפנים בוהקות ואמר לו: "נו, באו מגרוזיא?" – ור' שמואל הי' בהתרגשות ובשמחה.

יום לפני ערב ראש-השנה, כשהגיעו ל-770, נתבקשו (על-ידי המזכיר הרה"ח הרב יהודה-לייב שיחי גורנר) לסור לחדרו של המזכיר הרה"ח הרב חמ"א חודקוב. כשנכנסו אמר להם: הרבי מסר בעבורכם שלושה שטרות של דולר עבור כל אחד ובקבוק משקה, הכול מסרתי לר' שמואל לויטין.

"למרות השעה המאוחרת" – מספר הרב מיכאלשווילי בספרו הנ"ל, עמ' 164 – "נכנסנו לחדרו של הרב לויטין אשר קיבל אותנו בחום ובלבביות רבה. שעה ארוכה חקר אותנו מהנעשה במשפחתנו. הרב לויטין הי' מאוד נרגש בראותו את קיום נבואתו של הרבי מתממשת. הוא חילק לנו את הדולרים ובקבוקי ה'משקה', והורה לנו לחלק את ה'משקה' לבחורים. הרב לויטין עצמו פתח בקבוק ושתה עמנו 'לחיים'. כולנו הצטרפנו ופצחנו בריקוד שנמשך עד השעות הקטנות של הלילה. מאוחר יותר נודע לנו כי הרבי המתין כמה שעות עד שהגיעה הידיעה על בואנו, ואז נתן דולרים ו'משקה' בידי הרב חודקוב".

באותו ראש-השנה ביקש הרבי שהעולים מעבר למסך-הברזל יעלו על הבימה ויעמדו לצדו בזמן התקיעות.

בית המדרש לרבנים בנעוויל (תרפ"ה-תרפ"ט)

בחודש אייר תרפ"ה ייסד אדמו"ר מוהרי"צ ה'בית מדרש לרבנים' בנעוויל, שתיתן אפשרות לאברכים הראויים לרבנות להיות רבנים ומורי הוראה בישראל, על בית מדרש זה שנקרא בשם "בית יוסף" מסופר בארוכה בספר תולדות חב"ד ברוסיא פרק סח, ושם נעתק ג"כ מכתב מהרש"ל אל התמימים בארה"ב מאלול תרפ"ו שמתאר מהות ה'בית המדרש': "זה כשנה וחמשה ירחים מעת הוסד בנעוויל ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ועד בית מדרש רבנים ושו"בים, אשר ענין הועד הוא: א) לקבל בחורים ואברכים מכל מפלגות ישראל – חסידים ואשכנזים – לשקוד בלמודם בהנוגע להוראה ושו"ב, תחת מפקח מורי הוראות ושו"בים מומחים (והועד עוזרם באמצעים עד גמרם חוג לימודם ומסתדרים בעזרה"י במשרות קדש), ב) לפקח בכלל על צרכי ישראל בהנוגע לענין מחסור ברבנים ושו"בים, והועד משתדל למלאות המחסור מבין הרבנים ושו"בים חברי ב"מ הרבנים, וכן מבין הרבנים ושו"בים העומדים בלי משרות או שרוצים להחליף מקומותיהם.

כן כללות המפעל בבנין קדשי בניי הנהרסות בעת הפרעות ל"ע, כמו בנין ותיקון בתי כנסת ומדרש,

תשב"ר, מקואות וכדומה. כללות מפעל זה הבא מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, בא לפעמים באמצעות הועד המשתדל לשמור לקיים ולהביא בפועל כל דבר קדש כאשר פוקד".

הרש"ל שהגיע אז לפטרבורג (אחרי שאדמו"ר מוהרי"צ עבר מרוסטוב לפטרבורג נראה אג"ק ח"א עמ' שצו אגרת מר"ח אייר תרפ"ד שהרבי מודיע לרש"ל על החלטתו להעתיק מושבו מרוסטוב לפטרבורג) ונסע הרש"ל אליו – בתרפ"ה – לשבת קודם כ"ד טבת, וסיפר שאז ראה את אדמו"ר מוהרי"צ פעם ראשונה בשבת בתפלה, הרבי אז אמר מאמר ד"ה הבאים ישרש יעקב והמאמר הי' עד להפליא מאד (ניצוצי אור ח"ב עמ' 53. ראה ניצוצי רבי ח"ב עמ' 141, וראה ספר השיחות תרפ"ז עמ' 85 בהתוועדות פורים תרפ"ה אצל אדמו"ר מוהרי"צ) נתמנה ע"י הרבי לנהל את הבית מדרש לרבנים, ובחודש אלול הגיע הרש"ל יחד עם בני ביתו לנעויל, הרש"ל ניהל את הבימ"ד והתעסק עם התלמידים והרבנים שהיו הן מעדת החסידים והן מהמתגדים, גם לימד דא"ח למי שחפץ ללמוד.

מסופר שפעם דיברו כמה מהחסידים בנעויל אודות ניהלו של הרש"ל את "בית המדרש", ואדמו"ר מוהרי"צ שאלם אודות הדברים, והשיבו שהרש"ל המנהל את הבית מדרש הוא "חכם" הוסיף הרבי ואמר "גם פיקח"! (מהרב שד"ב חייקין שיחי' ששמע מאביו הר"ר חיים מאיר ע"ה מתלמידי ה"בית מדרש לרבנים", חתן הרב אלי' שמואל כהנוב גיסו של הרש"ל – ראה תולדותיו בהקדמה לספר "תפארת עזריאל. וראה רשימות דברים (חיטריק, ח"ב עמ' רלו) שכותב "כ"ק אדמו"ר הרי"צ אמר אודות הרש"ל שהוא איש פיקח").

מנעויל נסע כמ"פ לשהות אצל אדמו"ר מוהרי"צ בפטרבורג, ובתשרי תרפ"ח – התשרי האחרון לפני יציאת הרבי את רוסיה – אף הביא אתו את ילדיו אתו מנעויל לשהות אצל הרבי, וברבות השנים הי' בנו ר' בנימין – שהי' אז קרוב לגיל בר מצוה – מספר בערגה על אותו שמחת תורה, ואף הביא משם לבית חיינו את ניגון "הקפות" ששרים אצל הרבי בהקפה ראשונה ושביעית.

לימים – בארה"ב – הזכיר אדמו"ר מוהרי"צ לרש"ל את רגעי הפרידה הקשים בתחנת הרכבת ביציאת הרבי את רוסיה, ואמר לו תיזכר היכן עמדת אז כאשר ניגנו את ניגון ה"בינוני" בנסיעת הרכבת, ותשער בנפשך כיצד היית נראה אז כל כך שבור! (מנכדו הרש"ל).

מאסרו וגלות "סיביר" (תרפ"ט-תרצ"ב)

כבר בקיץ תרפ"ח כותב הרש"ל לרבי (תולדות חב"ד שם, ומספר על עצמו בגוף שלישי) "אתמול בש"ק נקרא לגפ"א . . . נודע להם שעסקו הוא שמנהל בית יוסף ותו"ת, ולקחו ממנו חתימת יד שאין לו רשות לשנות מקומו וכן דירתו מבלי ידיעתם". מ"מ המש"ך בית המדרש להתקיים עוד כמה חודשים.

בחודש כסלו תרפ"ט באו לנעויל ממרכז ה.ק.ו.ד. אשר בעיר ווילקי-לוקי, ואסרו את הרש"ל והובל לבית הסוהר אשר בוילקי-לוקי, ולא הועילה כל השתדלות לשחררו, ולאחרי כמה חדשים העבירוהו מווילקי-לוקי לבית הסוהר המרכזי "בוטירקע" במוסקבה, שם הי' אסור ששה חדשים, אשתו וכמה מילדיו נסעו לשם להיות בקרבתו, עד אשר הגלוהו לסיביר לתקופה של שלש שנים (ראה ספר זכרון להרב בנימין אלי' גורודצקי עמ' 35).

ביציאתו לסיביר הרשו לו לקחת כמה חפצים והיות שהנסיעה היתה בשבת קודש, לקח אתו עמו את הטלית ותפילין וספר תורה אור! בשנים לאח"ז שאל מאדמו"ר מוהרי"צ תיקון ע"ז שנשא הספר בשבת, ואמר לו שילמוד מסכת שבת.

בירחון שערי ציון (ירושלים שבט אד"ש תרפ"ט יט, א – הועתק בתולדות חב"ד ברוסיה עמ' קסה) כותבים "תלגרמה מריגה מודיעה כי הרב ר' שמואל לויטין שהי' ראש הישיבה בניויל (מחוז ויטבסק) הוא חולה אנוש. כידוע, נמצא הרב לויטין ביחד עם עוד ארבעה רבנים בבית האסורים זה כששה חדשים, מזמן סגירת הישיבה בניויל

ע"י שלטונות הסוביטים. הרופאים פקדו להעביר את החולה מבית האסורים אל בית החולים, אך השלטונות סרבו לזה באמתלא כי משפטו וכן משפטם של יתר הרבנים צריך להתברר בקרוב"

על סגירת הבית מדרש והישיבה בנעויל מצטט עתון "מאָרגען זשורנאַל" (נדפס בתולדות חב"ד שם) דברי אדמו"ר מוהרי"צ "די שליסונג פון דער דאָזיגער ישיבה איז אין זיינע אויגען די גרעסטע טראַגעדיע פון די אורטאָדאָקסישע אידען אין רוסלאַנד אין די לעצטע עטליכע יאָהר. נעוול איז געווען לעצטענס דער איינציגער מקום תורה ואמונה אין סאָויעט רוסלאַנד" ראה שם בפרטיות.

על זמן שהותו בסיביר וקיום המצות בחגים ומועדים שם, סיפר הרש"ל כמ"פ בהתוועדויות עם התלמידים בארה"ב (חלקם נדפסו בספר "ניצוצי אור"), ובי"ט כסלו תש"ו סיפר על גודל הצובראָכענקייט [=שבירת הרוח] שם. חלק מהזמן ישב שם בסיביר גם הרה"ח ר' בן ציון שם טוב. ופעם בהתוועדות – בארה"ב – בכה הרש"ל באיזה ניגון, כי נזכר כשהתוועד עם רב"צ שם טוב בסיביר ובכה שם הרבה בניגון זה [ולציון: רש"ל סיפר שבשנת ת"ש (שבת פרשת במדבר בסעודת היום, ראה סה"ש קץ היש"ת עמ' 110) סיפר אדמו"ר מוהרי"צ המעשה הנדפס בהקדמה לפוקח עורים אודות ר' יוסף בעל עגלה, שאל הרש"ל את הרבי מהו החידוש מר' יוסף בעל עגלה, הלא בן ציון שם טוב ועוד הרבה תמימים עשו עוד יותר מסירות נפש (כמדומה שהרבי לא השיב), ובדרך כלל הי' אז כוונת רש"ל לעורר מחשבתו הקדושה של הרבי על אנ"ש ברוסיא]. (ניצוצי רבי ח"ב עמ' 117).

פעם בהתוועדות דיבר, שבכלל כשאדם כופף את עצמו (לדוגמא ער מאוחר בלילה ועוסק בלימוד תורה) זה פועל זיכוך לגוף, וסיפר כאשר הי' בסיביר, הקור, היער וההרים סביב, וחיות רצחנים, ועל כולם הוא יחיד לבד, זה פועל זיכוך גדול, וסיפר שאח"כ בא אליו בנו גרשון בער ואז כבר לא הי' יחיד ובודד, אך בהתחלה הי' יחידי בגלותו (ניצוצי אור ח"ב עמ' 76, ושם מספר איך עברו עליו הי"מים נוראים" והשגת שופר וחג הפסח ועריכת הסדר).

מר' עזריאל חייקין שיחי' שמעתי שהרש"ל סיפר שבתקעו בשופר הקיפוהו קבוצת זאבים ובנס לא פגעו בו. ומר' גרשון מענדל גרליק שיחי' שמעתי שהרש"ל לימדם המאמר ד"ה "ויולך ה' את היס" בהמשך תרס"ו, סיפר שבשהותו בסיביר היו זמנים קשים שהסיח דעתו מהם על ידי שהתבונן בתוכן המאמר הנ"ל.

בשיחת שמחת תורה תרצ"א – בתוך זמן שילוח של רש"ל לסיביר – אומר הרבי (סה"ש תרצ"א ע' 156): "אז דעם יאָר זאָהלין אַלע אַריסטירטע און פאַרשיקטע וועלכע זיינען אין רוסלאַנד זאָלן בעפרייט ווערן. . . און די וואָס האָבן זיך מוסר נפש געווען אויף הרבצת תורה זיינען פאַרשיקט אין סיביר, עס איז שווער מער צו ליידן, גינג, מיר ווילן עס זאָל זיין תרצ"א מיט אַ אַלף!" עיי"ש דברים נוראים.

סיפר הרש"ל שלאחר תקופת הגלות כאשר נסע [ברח] מסיביר, ובדרך נשקפה סכנה מגזלנים ועוד, והי' מתאר במחשבתו שאדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע ואדמו"ר מוהרי"צ הולכים עמו "און פיהערין איס" [= מוליכים אותו]. והי' אומר שראה את דמות פניהם! מנכדו הרשד"ל], ואדמו"ר מוהרי"צ אמר אז בשמחת תורה "שמואל כותאָיסער איז איצטער אין סיביר".

וראה המסופר אודות הנסים בדרך חזירתו מסיביר (ניצוצי אור ח"א עמ' 116 ועמ' 235). סוף סוף הגיע לקוראסק, שם היו משפחת בתו וחתנו ר' בנימין גורדצקי (ראה ספר זכרון להרבא"ג עמ' 59).

וסיפר, שכאשר חזר מסיביר, רצה במאוד להיות ברוסטוב על הציון של אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע, אבל באמצע הדרך מצא ששם חוטפים אנשים ומושיבים אותם במאסר, ונשאר על ראש השנה ברודניא (ניצוצי אור ח"א עמ' 205, ושם מספר איך שעזר ליהודי שהצטער).

השתדלות לצאת מרוסיה (תרצ"ג-תרצ"ז)

מעת חזרתו מסיביר השתדל הרש"ל לצאת מרוסיה, והי' גר באיזור מוסקבא. אודות ההשתדלויות מסופר: הרש"ל הגיש בקשה לצי"ק (משרד ועד הפועל המרכזי של ברית המועצות ששם הי' יושב היור"ר קלינין) לקבל רשיון יציאה מרוסיה. לאח"ז קיבל מענה מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ שלא להגיש הבקש לצי"ק. בנתיים קיבל מכתב הזמנה מצי"ק לבוא אליהם בקשר לבקשתו ולא ידע אם ילך אליהם, וע"ז ענה הרבי (א"י תרצ"ד, אג"ק ח"י"א עמ' רלח) "אם ידרשו אותו מציק ילך להתראות והשי"ת יעזור כי בקרוב ימלא מבוקשו להצלחה בגו"ר". ושם גם עונה לו אודות בנו ר' גרשון בער – במענה לשאלתו – שיכול לשנות שמו לשם אחר כדי שיקל לו לקבל רשיון יציאה וכדי שיפטר ע"ז מחובת הצבא.

וכן כותב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בחורף תרצ"ד (אג"ק ח"י"א עמ' תטו) להרב יעקב קעלמעס שהצליח לצאת מרוסיה ולעלות לאה"ק "כפי שיודע היטיב מצב ר' שמואל לעוויטין מכותאָיס, ומצבו באופן כך שאינו יכול להוציא, אם אפשר לעשות טובה בזיהן זה" [במובן זה].

בקץ תרצ"ד התרבו ביותר הרדיפות והמאסרים, וכן שילוח הרבה מאנ"ש לגלות. אחד מהמאסרים ההמוניים היו בישוב החב"די מלחובקה הסמוכה למוסקבה, והרש"ל הוצרך לברוח ולהיחבא עד יעבור זעם. שם המסווה שלו באותה תקופה בין אנ"ש ובמכתבים לרבי הוא "שבט", ר"ת שמואל בן טעמא [ראה בארוכה תולדות חב"ד ברוסיה פרקים מג-מו].

וראה צילום אגרת כתב ידו על ההשתדלות לצאת מרוסיה, נדפס בתולדות חב"ד ברוסיה עמ' שנב.

אודות תשרי תרצ"ז במאָסקווא סיפר הרש"ל: הגם שבמאָסקווא לא היו סוכות, בכל זאת הוא הי' קרוב למי שהי' לו סוכה. הי' שם רופא שיניים שקיבל רשות לבנות סוכה, ושם התוועדו כל הלילה. והפאָרבייטן הי' שוואַרצע ברויט מיט פאָמידאָרן [= הכיבוד הי' לחם שחור עם עגבניות] (ניצוצי אור ח"י"א עמ' 116, וראה שם עמ' 123 עוד פרטים אודות הסוכה וקיום מצות ד' מינים). והוסיף, שלא רצה לאכול פת פלטר ביו"ט, ולקח קמח ומים ועשה "פלצלעד", בקידוש בסוכה נתן הפלצלעד לפאָרבייטן, למשקה הייתה רק כוסית אחת, זו היתה כל כמות המשקה, והתחלקו. ואמר נתנו אוכל רוחני ואז הי' במצב עדין מאד (ברוחניות) (שם).

בשנת תרצ"ו נסע לאהל בליובאָוויטש, ותיאר את ביקורו שם, ופעל שבשנה זו הוא יוושע, וכך הוה שקיבל רשות לנסוע לחוץ לרוסיה (ניצוצי אור ח"י"ב עמ' 58).

ראה גם אודות ביקורו בפאָלטאָווא בתרצ"ז שם פגש את בתו של ר' יעקב מרדכי בעזפאָלאָו מפאָלטאָווא (ניצוצי אור ח"י"ב עמ' 113).

וסיפר בנו ר' בנימין ז"ל: מהרגע שהשתחרר מגלותו, ניסה אבי בכל דרך לצאת מרוסיה, מאחר שלא הי' ניתן לקבל דרכונים, הפעיל אדמו"ר מוהרי"צ את נציג הג'וינט ברוסיה, ד"ר יוסף רוזין, לפעולה בהיקף בינלאומי תוך סיוע בצלב האדום לשיחררו של אבי. לבסוף הגיעו להסכם, לפיו נתינים רוסיים ממדינות אחרות יחזרו לרוסיה, ותמורתם ירשה השלטון הרוסי לנתינים כמו אבי ואחרים לצאת מרוסיה. כשהגיעו אבי ואמי למשרד הפנים לקבל הפספורטים, נתנו להם רק שניים – לאבי ולאמי – אך לא לילדים, אבי טען איך נצא מרוסיה בלי הילדים? אך הללו עמדו בסירובם.

לא נותר איפוא לאבי אלא לפנות ישירות לנשיא המדינה קלינין, באותה תקופה רבים נהגו להמתין לנשיא קלינין בחצר ארמונו וכשהי' יוצא מהפתח, היו מגישים לו בקשות חנינה והטבות שונות, ולפעמים הי' מאשר הבקשות בו במקום, אבי המתין לקלינין וכשיצא מהפתח ביקש ממנו לאשר גם את יציאת הילדים

הקטנים מרוסיה, והנשיא אישר את הבקשה. בנו ר' אברהם יעקב ובתו מרת חיי שרה ובעלה הרה"ח ר' בנימין אלי גורודצקי נאלצו להישאר מאחורי מסך הברזל, ויצאו משם בעז"ה בשנים לאחרי זה.

בחודש שבט תרצ"ז הצליח לצאת מרוסיה, והגיע לריגא, שם שהה כמה חדשים, ובאגרת מכ"ח שבט להרה"ח ר' אלי חיים אַלטהויז (אג"ק מוהרי"צ ח"ד עמ' לז), כותב הרבי: "במענה על מכתבו מיום כ"ג לח"ז המבשר מביאתו של ידידנו הרב החסיד מוהר"ש שליט"א הלוי, הנה תודה רבה על הבשורה טובה, ומה מאד נהנתי מסגנון לשונו: ונתמלא המנין אורה, כמה מיופי הרגש חסידותי וכמה מחום לבב נאמן מסוכים בשלשה תיבות הללו. שלשה תיבות הללו אם רק שלשה המה, מעט הכמות אבל רב האיכות, ודוגמא לדבר: כלים מועטים ואורות מרובים, בשלשה תיבות הללו, נודף ריח של בושם היקר דאהבת רעים וחיבת ידידים, ובקראי אותם נתמלא לבי שמחה פנימית ועשו עלי רושם מחזה כאילו הנני רואה אותה הפגישה השלהבותי אשר פגשו את האורח המעולה, בלבבות מלאות גיל, ובעינים מפיקות שמחה".

אחרי שהי' בריגא נסע לראקשיק והתיישב שם עם אשתו ושני ילדיו שלום וגרשון בער [הבן ר' בנימין נשאר בריגא להמשיך בלימודו וזכה להינצל ולהגיע לארה"ב בחודש שבט ת"ש], ושוב התקבל לרב מרא דאתרא, ובכ"ט תמוז כותב לו הרבי (אג"ק ח"ד עמ' צ) "ת"ל אשר קיבל רשיון ישיבה לששה חדשים, ואחרי המועד – אשר יהפך לששון ולשמחה – יגיש אודות זכות תושב, והשי"ת יצליח לו אשר יקבל הכל בעתו ובזמנו בנקל כשורה שיהי לו מנוחת הדעת.

ובהנוגע לסידור מקור לפרנסתו הנה אפשר כדאי הדבר אשר אשלח שליח מיוחד את ידידנו ר' מרדכי שי שו"ב מריגא עם מכתב לאנ"ש שי במקומו בענין זה אשר יסודר במישרים ובדרך כבוד כפי הראוי באמת" ועיי"ש בהמשך המכתב, ומסיים "שמוע שמעתי אשר ת"ל עלה בידי ידידי שי לתקן את בית הטבילה ונהנתי במאד מזה, ובטח מתענין ידידי שי לעורר אודות שמירת הטהרה ובבקשה להודיע מזה, גם מה נעשה אודות שמירת שבת וחינוך הבנים, והשי"ת יהי בעזרו בגו"ר".

ושוב מוצאים שהרבי כותב לו בה' אד"ש תרח"ץ (אג"ק שם עמ' רפג) "במענה על מכתבו מא' דר"ח זה, נהנתי לשמוע הנעשה על אודות בית דירתו למז"ט... ויתן השי"ת אשר ידידי שי יקבל זכות אזרח בקרוב בנקל ויכתוב הבית על שמו למז"ט וידור עם ב"ב שי בבריאות הנכונה וברוב טוב בגו"ר". ובהמשך מעוררו לשמור בריאותו כציווי הרופאים ואודות נחיצות ענין ההתוועדות, והעדר המשקה [כנראה בגלל בריאותו] א"צ לפעול מאומה ולהיות מניעה על ענין ההתוועדות.

ומענין שבתוך המכתב גם כותב הרבי "בדבר אפריקא, טוב הדבר שבא בכתובים עמהם וצריכים לעוררם שהם יעוררו את מכריהם ומיודעיהם ויזכרו את צור מחצבתם ובעינים כאלו הנה בודאי בעז"ה יתעוררו". וכנראה המדובר אודות יהודים שגרו בראקשיק לפני מלחמת עולם הראשונה, והכירם הרש"ל בשנות רבנותו הראשונות, והיגרו לדרום אפריקא [שם היגרו הרבה מהפליטים מליטא], והרש"ל כעת המשך הקשר עמהם ע"י מכתבים.

נסיעת הרש"ל לארה"ב (תרח"ץ)

בשנת תרפ"ד, כאשר הרש"ל עדיין פעל בשליחות בגרוזי, מאז נשלח ע"י כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בשנת תרע"ו. הנה בשנה זו נתרבו שם הגזירות באופן שלא יכל להמשיך את עבודתו שם, והרבי הריי"ץ רצה לנצל ההזדמנות שיסע לארה"ב בתור רב בשיקאגו. אך לפועל לא יצא מזה דבר [אף שבשנים לאחרי זה נסע רבות לשיקאגו בתור שד"ר, וכדלקמן].

בשנת תרפ"ד כשנפטר רבה של בית הכנסת אנשי ליובאוויטש בשיקאגו, הרב מרדכי זוין, פעל אדמו"ר מוהרי"צ שיפעלו להביא "ממלא מקום הראוי לזה" (אג"ק ח"א עמ' רפט), ובאדר"ח מרחשון תרפ"ה כותב הרבי אל הרש"י האוולין (שם, עמ' תמו) "בדבר הרבנות בעיר טישקאגא . . . מרחוק אדאג בעד עדתם אשר יעזרם השי"ת כי יקחו להם רב אשר יכלכלם במזון טוב, מזון נפשי המבריאה בהנהגה טובה ומסודרה לרומם קרן התורה באור כי טוב, ואשר יתן עינו ולבו ודעתו על מהלכי המוסד של תורה אשר להם, מובן הדבר אשר איש כזה צריך להיות איש אשר רוח בו, ואשר הי' לו נסיון רב בפועל להנהיג הנהגה כזו, ואני הייתי מציע לפניכם את ידידנו הרב הנכבד מוה"ר שמואל שי' לעויטין מכותא"ס אשר בו בחר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נב"מ ז"י"ע להושיבו במקום שהוא עתה בכוונה להנהיגם בהנהגה הראוי וברכו כי הוי' יצליח לו, ובמשך הימים פעל ועשה ות"ל הצליח וד' יעזר לו"

ובח"י שבט כותב שוב להרב האוולין אודות הרבנות בשיקאגו (שם, עמ' תנה) "והייתי מציע באחד מהשנים, הראשון הרב שמואל שי' בן המשגיח והשני הרב ר' אברהם אלי' שי' פלאטקין, אשר שניהם הוא מכירם היטיב, כי אנשי דעה וצורה פנימיות המה, וכבר יודעים פרק בהנהגה, ובלי ספק אשר בעזרתו ית' יפיקו רצון טוב בכל הפרטים"

גם בשנת תרפ"ו שהתייסדה בארה"ב "אגודת התמימים" (ראה אודותה אג"ק שם, עמ' תקיז. ובספר תולדות חב"ד בארה"ב פרק ה) כותב הרבי (אג"ק שם עמ' תקיט) "אחד מעיקרי המטרה, לבד זה שצריכים להשתדל בטובת התמימים יחיו המקומיים . . . הנה עוד זאת להשתדל להביא למדינתם איזה מהתמימים יחיו, ואשר נחוצים לדעתי לטובת הענין אשר החלו בעזרתו ית' הם הרב ר' שמואל הלוי שי' לעויטין אשר בנעויל, והרב ר' מרדכי זאב שי' הכהן גוטניק אשר בתל אביב". אך לפועל לא יצא הדבר. ומספר נכדו רשד"ל: בהתועדות אצל אדמו"ר מוהרי"צ בשנות תר"פ, שדובר על הצעת נסיעת הרש"ל לארה"ב (אולי היא הצעת שיקאגו הנ"ל), והרבי אמר "לחיים עבור אמריקא", והרש"ל אמר "לחיים עבור כאן" [= רוסיא, כי לא הי' מוכן עדיין אז לנסוע לארה"ב], אח"כ ביחידות שדובר אודות נסיעה לארה"ב, אמר הרש"ל שלא ציווהו הרבי ע"ז, ע"ד במצרים שם כתוב "אנוס על פי הדיבור"...

והנה לאחר שנים רבות של השתדלות בו הצליח הרש"ל לצאת את רוסיא ולהתקבל שוב לרב בראקשיק, ולאחר ששימש שם ברבנות יותר משנה, נבחר ע"י הרבי מוהרי"צ נ"ע לנסוע כשד"ר לארה"ב.

בכ' תמוז תרח"ץ כותב אדמו"ר מוהרי"ץ לרש"ל (אג"ק ח"א עמ' שלו) "מאז בקרתי בשנת תר"ץ את ידידנו אנ"ש שי' בארצוה"ב יע"א, הנה ת"ל התעוררו בהתעוררות טובה להחזיק את עניני אנ"ש ברגשי אהבה והתקשרות טובה . . . מצב הענינים בשם דורשים לשלוח לשם מזמן לזמן ממבחרי אנ"ש והתמימים שי' לבקרים ותקוה טובה נשקפה בתוצאות כבירות בעזה"י, הן בהתעוררות והתקשרות לדא"ח והן בחיזוק העזר לכל עניני אנ"ש במדה נכונה.

ובזה הנני לבקש את ידידי כי יעשה נסיעה לארצוה"ב יע"א על משך כשבעה שמונה חדשים בערך לטובת הענינים האמורים בזה. ודאי הדבר כי כבד הדבר לפניו הן מצדו והן מצד בני ביתו יחיו, אבל הנני חושב כי בשומו לב עד כמה נוגע זה לכל עניני אנ"ש שי' ימצא בעצמו די כח להניח עצמו לטובת החסידות ועניני אנ"ש, והנני מקוה כי ימלא בקשתי האמורה והשם יתברך יעזור ויצליח.

בפרטי אופני ההכנות יבוא אתו בכתובים ידידי הר"י שי' פייגין, ובבקשה להזדרז בזה כי טובת הענינים הוא ונוגע ביותר אשר הנסיעה תתכונן בעזה"י על ימים הנוראים הבע"ל, ובבקשה להשיבני בהקדם".

השליחות היתה פתאומית ובהפתעה, ופעם סיפר שהי' מאד קשה להשיג ויזה לארה"ב והי' קשור עם כמה נסיונות, וקבל מכתב מאדמו"ר מוהרי"צ עבור הקונסול – בלשון הקודש – שיתן הויזה (ניצוצי אור ח"א עמ' 236 וראה שם מה שהוכיח אותו חסיד סלאנים, כשראה שהרש"ל מסתפק איך יפעול המכתב בפרט שנכתב בלה"ק). בג' אלול קיבל את הויזה ובאותו יום כותב המזכיר הר"י פייגין להר"י גייקאבסאן [ומתוך מכתביו של הרב פייגין, שמודיע לחסידים בארה"ב על בחירתו של השד"ר ובואו לארה"ב, אנו עומדים על מהותו ואישיותו של הרש"ל]:

"כבר ידוע לך דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א כי צריכים לפרקים קרובים להשלח שלוחים ממנו למדינתכם הן בהנוגע להרמת רוח החסידות אשר איש חדש פועל הרבה, והן בהנוגע לענין המעמד.

והנה הפעם בחר כ"ק אדמו"ר שליט"א בידידנו הרה"ג הרה"ח הר"ש לעוויטין (הי' נקרא שמואל קוטאייסער). בטח הנך יודע הוא בצירו הפנימי באמת מהתמימים הראשונים והוא פנימי בעצם מהותו ומבין ומשכיל בדא"ח עובד פנימי וחכם, וכ"ק אדמו"ר שליט"א רוצה שישע דוקא על ימים הנוראים למחנכם, והי' קישורים גדולים בזה כי הוא נתין רוסיא. אמנם חפץ ד' הצליח ורצון יראיו עשה ה' והשיג היום הויזע ... ויסע אי"ה מכאן בערך י"ט אלול ויבוא לימי הסליחות למחנכם.

הנני חושב אשר בטח תבינו לסדר קבלת פנים הראוי, והוא באמת הרי הוא רב ג"כ, ותוכלו לסדר הדבר כראוי באופן אשר יהי' אי"ה תועלת הראוי. . . לדעתי צריכים להשתדל שפעולתו תהי' מתפשטת יותר בין אנ"ש [היינו ניט נאָר אויף די נאָענטע דוקא, רק על כללות אנ"ש], ולפי דעתי יכול הוא להיות הרבה לתועלת בהנוגע להועד ג"כ, ותוכל להשתמש בו בהנוגע להועד כי במדה יכול הוא להשפיע ער קען נעמען אַ מענצין" ובמכתב נוסף, ימים ספורים לאחר מכן, ממשיך הר"י פייגין לתאר את אישיותו של הר"ש לעוויטין :

"אודות הר"ש לעוויטין כתבתי כבר פעמיים, והנני חושב אשר אודותו יכולים לדבר בהרחבה יותר אודות ציורו. כי הרי הוא אחד הרבנים הגדולים, עוד הי' עומד בקישור מכתבים בשאלות תשובות עוד בהיותו בראַקשיק עם הגאון מראַגאָטשאָוו, ואפילו הגאון ר' מאיר שמחה הי' מחשבים אותו. ובהיותו ברוסיא הי' בעיר נעוויל מנהל בית מדרש לרבנים, אשר יסד כ"ק אז לבד ישיבת תומכי תמימים, ביחוד בענין כולל עבור אברכים, בשם בית מדרש לרבנים, הי' הוא המנהל אז, ואח"כ נשלח לסיביר על שלשה שנים".

וכן כותב הר"י פ' ב"י אלול אל ר' אלי' נחום שקליאַר (הועתק בתולדות חב"ד בארה"ב עמ' קנט) "ע"פ רצון והחלטת כ"ק שולח הוא כעת למחנכם עוד אחד מידידנו אמנם בטח הנך מכירו הוא בציר פנימי אחר (רואה אני אשר לבד בכונה של המעמד, הנה כ"ק לקח לו דרך להכניס אור וציר פנימי למדינתכם), הוא ניהו ידידנו הרה"ג הרה"ח הר"ש לעוויטין (הי' נקרא הר"ש קוטאייסער)"

ובי"ג אלול כותב אל הרב אלי' סימפסאן (הועתק שם) "שראוי להודיע אשר כ"ק החליט לשלוח שלוחו למדינתם עוד הפעם, ובחר בפעם הזה בידידנו הרה"ג הרה"ח הר"ש ש"י לעוויטין מראַקשיק הי' נקרא בליובאוויטש שמואל פאָהאַרער, בנו של המשגיח ר' זאב ז"ל בטח מכירו כבודו ושמע אודותיו, ולמותר להאריך במעלותיו הנשגבות בכל הפרטים בלימוד בעבודה בהשכלה ובחכמה עושה רושם טוב"

בי"א אלול באגרת אדמו"ר מוהרי"צ "אל מנהלי אגודת חב"ד" (אג"ק ח"ד עמ' תיא), לאחר שכותב אודות התועלת בשילוח שודרי"ם, מודיעם אודות נסיעת הרש"ל: "ובזה הנני להודיעם כי בחרתי הפעם בידיד הר"ג הנודע לשם תהלה הרה"ח מוהר"ר שמואל ש"י לעוויטין כי יבקר את מדינתם, ולטובת הענין החלטתי כי יסע עוד על ימים הנוראים הבע"ל וימים אלו יבא למחנם אי"ה. ובוזה הנני מבקשם לקבל פניו בקירוב וחיבה כראוי לו וכשלוחי לענין הנעלה הלוה, וגם להכירו בין מרחבי שדרות אנ"ש לקבוע ולסדר לחזרת דא"ח ברבים

התועדות אני"ש אשר יביא אי"ה תועלת מרובה" [לפלא שתאריך המכתב שבוא מודיע על נסיעתו לארה"ב בתור שד"ר, הוא תאריך פטירתו "י"א אלול" תשל"ד!].

ובאופן מפורט יותר על השד"ר הנבחר כותב בטו"ב אלול (שם עמ' תיג) "אל ידידינו אני"ש ותלמידי התמימים אשר בארצות הברית וקנדה יע"א", "בזה הנני להכיר לפניכם ידידי את ידיי הרה"ג הנודע לשם תהלה ותפארת הרה"ח מוהר"ר שמואל שי הלוי לעוויטין, הרב דראקשיק שהנני שולח בתור שוד"ר למדינתם הט' בענייני מעמד וסידור ענייני אני"ש והתמימים יחיו, ואם כי לא הספיק עדיין להנפש כראוי מהיסורים – ל"ע – אשר סבל בהיותו בארץ גזירה, והוא עדיין חלוש ומעונה, השי"ת ישלח לו רפואה ויחזקהו ויאמצהו בגשמיות וברוחניות, אמנם בודעו את המצב באשר הוא ומגודל ידידותו לא התחשב עם כל זה וממלא בקשתי, והשי"ת יצליחהו בגשמיות וברוחניות". ובהמשך מבקש מהם להיות בעזרו להשלים מטרת נסיעתו.

גם לשיקאגו כותב הרבי בכ"ב אלול אל ה"ר משה שאיעוויטש (אג"ק שם עמ' תיד): "ובזה הנני להודיעו כי עתה בחרתי בידידי הרה"ג הנודע לשם תהלה הרה"ח מוהר"ר שמואל שי לעוויטין הרב דראקשיק – ליטא כי יבקר את אני"ש במדינתם, ונסע צלחה ב"ט לחדש זה בספינה אילדעפראנס ובר"ה הבע"ל יהי אי"ה בניו יאָרק. כמובן אשר בקרוב יבקר גם את מחנכם הט' [שיקאגו], והנני לבקשו בזה לקבל פניו בקרוב וחיבה הראוי לו וכשלוחי לענין נעלה כזה ולעזור לו להשלים מטרת נסיעתו".

הרש"ל סיפר: כשבא לראקשיק ציוה עליו אדמו"ר מוהרי"צ לנסוע לאמעריקא, וכתב שזה יהי טובה עבורו ועבור משפחתו. ובעירו ראקשיק לא ידע אף אחד שצריך לנסוע לאמעריקא והם עשו קבלת פנים גדולה עבורו, ונעשה לו קור והי חשש לדלקת ריאות ר"ל, ואמר הרבי ע"י ר' יחזקאל פייגין שימתין עד שיתרפא.

אח"כ בא מכתב מרי"פ ושם כתב שמיד שיוטב לו במעט ייסע, והרופא אמר שקצת נתרפא (כמדומה זה הי בקאָוונא) ונסע לאדמו"ר מוהרי"צ ששהה אז בפולין, והי לו רשות להישאר בפולין רק שלשה ימים, הי אמור להגיע לשבת ולא הי יכול, וכשהגיע חפץ שהרבי יאמר מאמר חסידות, מתחילה הרבי לא רצה, אבל בסוף נתרצה ואמר מאמר ד"ה מי א-ל כמודך ששם גם נאמר: "ואם האדם מתעקש ואינו רוצה לקיים השליחות שלו אז הנה דוחקים אותו מלמעלה בכמה מיני אופני דחקות בכדי שיזכור את דבר השליחות", [המאמר נשלח לארה"ב בקופיר ללמוד ברבים בראש השנה ועשי"ת תרצ"ט, ואח"כ נדפס במאמרים קונטרסים ח"ב עמ' תכו ללמוד ברבים בר"ה וכו' הי"ת] [ניצוצי אור ח"א עמ' 118].

מספרים שלפני כניסתו להרבי ביקשו ממנו בני המשפחה, שלאור מצב בריאות הקשה של הרבי, ישתדל ככל יכולתו שלא להביאו לידי התרגשות, ולא יביע צערו ממראה פניו של הרבי ולא ימסור ידיעות מעציבות ממצב היהדות ברוסיה, הרש"ל נכנס אל הרבי ואכן השתדל להמעיט בזה שזמן רב לא התראו [כעשר שנים!]. ואמר לרבי הפסוק "ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדלים אקבצך" (ישעי' נד, ז) כשמישיח יבוא יסתכלו על יסורי הגלות כמו על רגע קטן, ס'איז אַריבער נאָר אַ רגע [= זהו הרחמים גדולים שיסתכלו על הגלות שחלפה רק כרגע] והרבי נאנח והעיר "יאָ, אַ רגע, אַבער אַ ביטערער רגע" [= אכן, זהו רגע, אבל רגע מר!], ולאחר שהרש"ל יצא מהחדר סיפר זאת לרבנית שטערנא שרה ע"ה אמו של הרבי, ואמרה לו אספר לך דבר ששמעתי מסבך רג"ד מפאָהאַר "שלעכט טאָר מען ניט זאָגן אַבער ביטער איז אַ רפואה" ["רע" – אסור לומר, אבל "מר" – היא רפואה].

ומספר נכדו הרשד"ל: המשך הסיפור הי אחריו כשנה וחצי כשהגיע הרבי לארה"ב, בפורים הי"ת במאמר ד"ה בלילה ההוא, אמר הרבי בסיומו (סה"מ הי"ת עמ' 10) "וכמ"ש ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים, אקבצך, דלכאורה איך נקרא כל אריכות הגלות רגע קטן, אלא כשיבוא משיח במהרה ויתגלו הרחמים גדולים,

אז הנה יראה כי כל אריכות הגלות הוא רגע קטן", הרש"ל הי' נוהג לעמוד מול הרבי בשעת אמירת המאמר, והפעם כשהזכיר הרבי הפסוק הנ"ל הביט לעברו במבט חודר, כאומר "כעת אתה כבר מבין למה התכוונתי?", וכשהרש"ל הי' מספר זאת הי' אומר שבשעת מעשה הביט הרבי לעברו במעין חיוך מריר...

הי' צריך לנסוע י"ז אלול וחפץ להישאר לחי"י אלול, והרבי אמר "עס קען זיין אַז עס וועט זיין טראַבל אויפן גרעניץ" [= יכול להיות שיהיו בעיות במעבר הגבול (ניצוצי אור חי"ב עמ' 154)].

נסיעתו כשד"ר לארה"ב היתה דרך צרפת ושם קיבל מכ"ק אדמו"ר זי"ע (ששהה אז בצרפת וניהל את הקופה של אדמו"ר מוהרי"צ) מעות להוצאות הנסיעה, וכפי שכותב אדמו"ר מוהרי"צ לחתנו רבינו בתאריך ט"ז אלול צ"ח (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ חט"ו עמ' שט) "הנני שולח מכתבי זה עם ידי"ן הרה"ג הרה"ח הר"ש שי הלוי, ואם יבקש גמ"ח [בדרך זו הורה הרבי לתת סכום מהקופה, הערת העורך שם] אצלך תוכל להאמין לו כי איש אמונים הוא, והשי"ת יצליח דרכו בגשמיות וברוחניות". גם בהמשך שליחותו המשיך הקשר ע"י הרבי וזה אנו רואים גם במכתבי הרבי אל הר"י דזייקאבסאן בתאריך כ' שבט תרצ"ט (אג"ק חי"א עמ' כא) "כן הודעתי מכבר – במ' לרש"ל שי' – שהגיעו הטי' מאות מטישקאָגאָ" ומוסיף: "מוסג"פ מכ' להרש"ל שי' ת"ח מראש על המסירה לידו". וכן בתאריך י"א מנ"א תרצ"ט במכתב להר"ד (אג"ק חי"א עמ' כב) "אנא למסור מכתב המוסגר בזה להרה"ג והרה"ח מוהרש"ל שי' ות"ח על הטרחא".

הרש"ל סיפר שגם אחרי שהגיע לארה"ב קיבל מכתבים מהרבי הרי"ץ שהשליחות היא לטובתו ולטובת משפחתו (ניצוצי אור חי"א עמ' 119). וסיפר שלכתחילה הוא בא רק לכמה חודשים, ופתאום קיבל מכתב מאדמו"ר מוהרי"צ – ע"י רי"פ – שישאר בארה"ב, והרבי כתב אליו כמה מכתבים שישאר, ובא' המכתבים כתב שיכריח אותו להישאר כאן אע"פ שאין דרכו בכך (שם חי"ב עמ' 73).

ומספר הרב שד"ב שיחי' חייקין ששמע מהרש"ל: המזכיר ר"י פייגין הוא זה שכתב לרש"ל שיכריחו אותו להישאר בארה"ב, ומיד לאחרי שכבר נשלח הגיב אדמו"ר מוהרי"צ שלא כך הי' צריך לכתוב, וכתב לו "הי' לא תהי' מלחמה נהי' מוכרחים [או יצטרכו] לעזוב כל המדינות הללו". היינו שזה לטובתו שישאר בארה"ב. ואכן הישארותו בארה"ב הצילה את חייו.

בתקופה ראשונה זו התגורר אצל החסידים ר' ישראל גייקובסאָהן, ר' זאב קזיניץ, וכן סועד ומבקר בבית ר' יוחנן גורדון ועוד.

לפי התוכנית הי' עליו לחזור לאירופה לחג הפסח תרצ"ט, אך בנתיים הוחלט כנ"ל שיוקבע ביתו בארה"ב, ובאותה שעה הקדירו שמי ארצות אירופה ורוחות המלחמה התחילו לנשב, הרש"ל עסק להביא אליו את בני ביתו מראקשיק אך לא הספיקו לבוא בזמן, ולאחר תחלת המלחמה הרי כל השתדלותו להביא את בני המשפחה לארה"ב עלו בתוהו [ראה אג"ק מוהרי"צ חי"ה עמ' שיד בניסן תשי"א השם "שיינע לעוויטין" מוזכר בפני' לגברת רוזוועלט אשת נשיא ארה"ב] ונספו בשואה, אשתו ליוותה אותו בכל מסעותיו, שלוחיותיו וגלויותיו, בגרוזיא, באוקראינה ואף בסיביר. בשנות השואה שהתה בגטו וילנה ושם נפטרה ונקברה בשנת תש"ג, שני בני' – גרשון בער ושולם נרצחו על קידוש השם, הי"ד.

עבודת ה"שד"רות"

על הגעתו לארה"ב מספר הרה"ח ר' צבי שוסטרמאן ע"ה, שליח רב ביהכ"נ בני ראובן בשיקאָגאָ (כפר חב"ד גליון 853) "יום אחד מתקשרים אלינו לישיבה [י"תורה ודעת] ומודיעים לנו שהגיע שד"ר חדש לארה"ב – ר' שמואל ראקשיקער – סיפרו לנו על מסירות הנפש שלו למען הפצת היהדות ברוסיה ועל מאסרו בסיביר

במשך שלש שנים. כשראינו אותו, התרשמנו מאד מדמותו האצילה. ראינו "ציור" של חסיד אמיתי, שחי עם החסידות בכל נימי נפשו. ר' שמואל התחיל ללמד אותנו את תורת החסידות לאורך, לרוחב ולעומק. כשנפגשנו אתו בפעמים הראשונות, הי' משתדל להראות לנו "וואָס האָט חסידות אויפגעטאָן" [= מה חידשה החסידות]. הוא נתן לנו דוגמאות שונות. גם הסביר לנו את המשמעות של לימוד התורה לאור החסידות, את הרייכקייט החסידי שבלימוד התורה. הי' מתוועד איתנו לעיתים קרובות. ההתוועדות נערכו בבתי כנסת של אנ"ש ולפעמים נערכו ההתוועדות בבתי אנ"ש המקומיים. בהתוועדות הללו למדנו גם מהו הידור במצוות מתוך יראת שמים חסידית"

הנה אף שהתיישב בניו יאָרק ושם היתה עיקר עבודתו, הרי ביקר בכמה וכמה מדינות והתוועד והשפיע דא"ח, א' המקומות שהרבה לנסוע אליו הוא "שיקאָגו" (אודות ביקורו בחורף תשי"ד ראה קובץ ליובאוויטש גליון 1 עמ' 15. חורף תשי"ה בשיקאָגו ומילוואקי – אג"ק מוהריי"צ ח"ח עמ' תקצו, ובקובץ ליובאוויטש גליון 7 עמ' 29) והרבה פעמים נוסע יחד עם הרה"ת ר' אלי' סימפסאָן. נסיעות שנמשכו גם בשנים הבאות לאחר הסתלקות אדמו"ר מוהריי"צ, וכמה מהשנים מוצאים אנו התייחסות כ"ק אדמו"ר ז"לע לביקורם שם, הן מכתבים לשלוחים על אתר לארגון שהביקור יצליח, וגם מכתבים לאנ"ש וה"בעלי בתים" קבלת פריסת שלום על ידי השדרי"ם: לדוגמא: בכ"ז מרחשון תשי"א (אג"ק ח"ד עמ' 6) י"א כסלו תשי"ב (אג"ק חכ"א עמ' קלט) כ"ב כסלו תשי"ג (אג"ק ח"ז עמ' פג) כ"ג כסלו תשט"ז (אג"ק ח"יב עמ' קסח). ועוד.

יחס מיוחד בעבודת השד"רות מתבטא במכתב אדמו"ר מוהריי"צ אל הרש"ל מיי"ח סיון תרצ"ט (אג"ק ח"ד עמ' תקטו) "במענה על מכתבו מההתועדות דידינו אנ"ש והתמימים הי' עליהם יחיו בהילולא דרשב"י והתעוררו בהתעוררות טובה אשר אכל בי עשרה שכינתא שריא, ומהם אשר סיפרו לפני ידי"נ את מחסורם והביעו את משאלותם ובתור שוד"ר בירך ידי"נ את כל אחד ואחד ביחוד כאמור ברשימה אשר קראתי, הנני מסכים אתו עמו ויקיים השי"ת את הברכות במילואן בקרוב ויעזור השי"ת לכאו"א ובי"ב יחיו בהמצטרך להם בגשמיות וברוחניות".

על א' ההתועדות באותן שנים כתב לו החסיד ר' אברהם פריז "לפני שהרבי הגיע לאמריקה, הייתם מתוועדים בבתי הכנסת, פעם אחת כשהייתם מבושמים היטיב, קמתם ושגתם "אין עוד מלבדו", וראיתי אז כיצד בית הכנסת הי' מלא ברוחניות!" (המכתב במילואו בספר "אחד הי' אברהם" עמ' 191).

אודות א' הביקורים בשיקאָגו סיפר הרש"ל (יג ניסן תשי"ה, ניצוצי אור ח"א עמ' 203): היתה התוועדות אצל יחזקאל זאב ליסנער (ראה אג"ק אדמו"ר הריי"צ ני"ע ח"ח עמ' שמא אודות יחסו), בהתוועדות נכחו עוד ששה רבנים. ר' יחזקאל שהוא אמריקאי טיפוס, שאל מה רוצים עם זה [כנראה עם השדרי"ם], ר' שמואל אמר לרב פרלשטיין שישביר לו (כיון שהוא דרשן גדול), הרב פרלשטיין אמר: כשם שבספר תורה ישנן אותיות התורה, ופעם כשמשוהו נמחק, אות או תג וכדומה, בא סופר ומתקן, כך גם היהודים דומים לאותיות התורה, פעם נמחק משהו... והנמשל מובן.

כאשר סיפר רש"ל לרבי הריי"ץ את המאורע, אמר הרבי שכבר ר' משה ליב ראָדשטיין סיפר לו המעשה, ואמר לו הרבי שהמשל טוב, אבל אינו דומה לנמשל, כי יהודים אינם אותיות הכתיבה שיכולים להימחק, אלא אותיות החקיקה שהן "עצם", לפעמים האותיות מחלדות מעט ויש לצחצחן (אַמאָל ווערט דאָס אַביסל פאַרזאַווערט, דאָרף מען עס אויספוצן).

קודם נסעו אמר לו הרבי (בין הדברים ביחידות) שאדמו"ר הזקן אמר פעם למשפיעים (אדה"ז אמר זה בניגון הידוע והרבי אמר גם כן כך) "אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע במה תרום קרנם של ישראל, ואמר לו

הקב"ה בכי תשא" (ב"ב י, ב), אז דו וועסט זיך אליין אויפהייבן [כשתרומם את עצמך] – אז יהי ראש לישראל, לב יש לישראל, רק חסר להם ראש וזה על ידך (ניצוצי אור ח"א עמי 203).

אודות ביקוריו כשד"ר בשיקאגו, מספר הרב צבי שוסטרמן ע"ה (כפר חב"ד גליון 854, ושם זכרונותיו): "היו הרבה רבנים חשובים שמאד אהבו את הרש"ל, הוא הי' משוחח אתם בדברי תורה וחסידות ומתוועד אתם. כמו"כ הי' חוזר מאמרי דא"ח בבתי-הכנסת שלהם ואומר בפני הקהל דברי התעוררות. ביחוד זכור לי שהרב פרלשטיין העריץ מאד את הרש"ל, היום שהרש"ל הי' מגיע לשיקאגו הי' יום חג עבורו" ושם מספר גם על עזרתו של הרש"ל אליו ובמיוחד בימי הבראשית שסבל מקשיים גדולים והרש"ל הגיע אליו בשליחות אדמו"ר מוהרי"צ באומרו "הרבי אמר לי שהמצב הגשמי אצל הירשל שוסטרמאן הוא קשה וצריך להשתדל לסייע לו", ומאז המצב השתפר מאד".

בהמשך לנסיעותיו לריכוזי חב"ד בארה"ב להיפגש עם אנ"ש ולהתועד אתם, הי' רגיל לפנות גם במכתבים אל כללות אנ"ש בארה"ב, בעיקר לקראת יומי דפגרא, בהם הי' מבאר את מהותו של יום ובהמשך מעוררם שיתוועדו באותם הימים ויתחזקו בדרכי החסידות וענין ה"מעמד" (ראה לדוגמא בספר תולדות חב"ד בארה"ב פרק לג – הפרק שמוקדש אודותיו).

בית חיינו

בט' אדר ראשון ת"ש כאשר אדמו"ר מוהרי"צ שהה בריגא בדרך לנסיעתו לארה"ב כתב אל הנהלת אגודת חב"ד בעי"ת ניו יאָרק (אג"ק ח"ד עמי שמא) "בקשור עם ההחלטה דבר העתקת מקום מגורי עם לשכת אגודת חב"ד העולמי למדינתם צלחה, נחוץ ביותר כי ידידי הרה"ג הנודע לשם תהלה הרב מוהר"ר שמואל לעוויטין ישאר במדינתם, להיות לעזר בעבודתנו הפצת החסידות וארגון חסידי חב"ד.

ובזה הנני מבקשם להשתדל לפני הממשלה בוואשינגטאן כי ירשו לו להשאר במדינתם ושיוכל להביא גם בני ביתו אליו".

הרש"ל הי' מעורה בכל המאורעות בבית חיינו מיום הראשון בו הגיע אדמו"ר מוהרי"צ לארה"ב, ועסק הרבה להצלת הרבי ולהכין המקום לקראת בואו. כבר מיד כאשר נתקבלה הבשורה באדר ראשון ת"ש שהרבי ניצל והוא באני בדרכו לארה"ב, יצא הרש"ל במכתב לאנ"ש בארה"ב שבו מספר על הבשורה הטובה. בתו"ד כותב "אלע ידידינו אנ"ש חסידי חב"ד, און בכלל אלע אידן פילין אַ טיפע צוגיבונדיקייט פון טיפן האַרצין מיט אמתיע ליבשאַפט מלב ונפש צום רבין שליט"א, עס איז ביי יעדערין איין געקריצט טיף אין דער נשמה, אז דער רבי שליט"א איז די נשמה פון אידן און אידעשקייט, און אז מיט זיין אַנקומען אין אמריקא וועט אַריין גיבלאָזין ווערן אַ רוח חיים אין דעם גאַנצן לעבן פון אידן אין דער אמתיער וועג פון תורה ומצות אמונה ודעת ווי דעם אויבערשטנס כוונה הפנימית ואמיתית" (תולדות חב"ד בארה"ב עמי קסח).

בט' אדר שני ת"ש ביום בוא אדמו"ר מוהרי"צ לארה"ב, יצא הרש"ל עם משלחת מכובדת בספינה קטנה אל האני לקבל פני הרבי, ובאותו ערב קרא הרבי לאסיפה מיוחדת, אסיפת היסוד של הקמת ישיבת "תומכי תמימים ליובאוויטש" באמריקה, הרש"ל נתמנה כמנהל ומשפיע הישיבה (יחד עם הרב ישראל דזייקאָבסאָן) ושימש בתפקידו עד יומו האחרון. שיעורו לעשרה תלמידים הראשונים הי' בהמשך תרס"ו, ובמשך השנים אף נתן שיעור קבוע בספר התניא (ראה תולדות חב"ד בארה"ב פרק לו). התוועדותיו ודיבוריו נמסרים מדור לדור על ידי תלמידיו ותלמידי תלמידיו שזכו לקבל השפעה ממנו, ועוד חזון למועד שיולקטו עלי ספר. חלק מהם נרשמו בספר

מזכרת מנישואי חיים שאול הכהן ושרה עלקא שיהיו ריבקיין – כ"א סיון ה'תשע"ה

"ניצוצי אור" (נרשמו ע"י ר' אברהם וויינגארטן ע"ה), ובספר "חסידים הראשונים ח"ב עמ' 300 ואילך, בספר אוצר החסידים – ניו יארק – עמ' 223 ואילך, ובכ"מ.

עסק במסירות עבור החזקת הישיבה, ולדוגמא: ו' אלול תשי"ב מבקש הרבי מהרש"ל "לעורר בשמי את כל אלו שהיו צריכים לנסוע" לאסוף הכסף שנצטרך להחזקת הישיבה (ראה אג"ק מוהרי"צ ח"ו א' תתמט), ובשנת תשי"ה שאדמו"ר מוהרי"צ נפל למשכב, כאשר ירד ממיטת חוליו פנה במכתב כללי לאנ"ש בדרישה חזקה להשתתף בהחזקת הישיבה, ולאחר שביקש מהרש"ג לסדר "אסיפת רבנים ובע"ב עסקנים שיכניסו עצמם לטוב החזקת הישיבה" כותב הרבי להרש"ל (אג"ק ח"ח עמ' תסג) שבאסיפה הנזכרת "בבקשה לבאר ולהסביר לידידי עוז צמודי לבבי ידידינו אנ"ש שי את תוכן עומק מכתבי הכללי הנ"ל כי נכתב בקיצור מאד ולמסור להם את דרישתי הכי נמרצה" וכו'. ובהמשך התקיימה האסיפה בה' טבת (כמסופר בקובץ ליובאוויטש גליון 6 עמ' 10). ובח' טבת כותב הרבי להרש"ל (אג"ק ח"ח ב' תקעה) "במענה על כתבו אשר קיים בקשתי ודרישתי כפי אשר כתבתי במכתבי הכללי, ואשר קרא ברבים את מכתבי הפרטי והנפשי בענין זה, תודה וברכה".

כמו כן התעסק בכל "ועד" שפעל בעניניו של הרבי וחב"ד בארה"ב. ולדוגמא:

בשנת ת"ש: הי' חבר בועד הפועל של אגודת חסידי חב"ד, ובכינוסים השנתיים הי' מתכבד בקריאת מכתב אדמו"ר מוהרי"צ (ראה תולדות חב"ד בארה"ב פרק סה) וכבר בכנס אגודת חב"ד השנתי בתמוז תרצ"ט מובא, שהרש"ל קורא מכתב הרבי אל הועידה ומבאר בהרצאה כללית על אודות מטרת ותוצאות הועידה (ראה שם עמ' קסד), וכמו"כ מתכבד למסור דברי אדמו"ר מוהרי"צ בסיומי המשניות השנתיים שנערכו על ידי "מחנה ישראל" (ראה שם עמ' שו-שז). חבר בועד הנהלה המרכזית של "רשת הישיבות אחי תמימים" (ראה שם פרק מג).

מתעסק בהכנות לקבל פני אדמו"ר מוהרי"צ לארה"ב, ובאגרת מד' שבט ת"ש (אג"ק ח"ה עמ' יח) כותב לו הרבי בפרטיות על רצונו להשתכן בניו יארק שיחשוב ויתכנן בית ראוי ומוכשר, וגם אודות ניהול הבית, ושואל דעתו על יסוד לבנין ישיבת תומכי תמימים ועוד.

ובהגיע הרבי לארה"ב מתעסק ב"ועד למען בנין בית חיינו" שקנו את בנין 770 איסטערן פארקוויי, מרכז חסידות חב"ד בחצי כדור התחתון (ראה מכתבו בתולדות חב"ד בארה"ב עמ' קעד). וכשעבר הרבי להשתכן בבנין 770 קיבל הרש"ל שני חדרים [במקום שבו נמצאת כיום ספריית הישיבה], החדר הפינתי שימש לו כמגורים ובחדר השני שבו ישב ולימד חסידות לתלמידים. כל השבוע אכל בחדרו ובשבת סעד אצל אדמו"ר מוהרי"צ (עד לאחר חתונת בנו ר' בנימין שאז המשיך לאכול – סעודת היום – שבת אחת אצל הרבי ושבת אחת אצל בנו).

בשנת תש"א: הרש"ל חבר בהנהלת "איגוד הקהילות על יד אגודת חסידי חב"ד דארה"ב וקנדה" (תולדות חב"ד בארה"ב עמ' שלא).

ביום הבהיר כ"ח סיון תש"א יום הגעתו לארה"ב של כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא זי"ע, "איש וביתו", הי' הרש"ל במשלחת המיוחדת שנשלחו ע"י אדמו"ר מוהרי"צ לקבל פניהם בהגעתם (ראה המסופר ימי בראשית עמ' 283).

בשנת תשי"ב: מתמנה הרש"ל להיות חבר ב"ועד ספר התורה לקבלת פני משיח", שהתחיל אדמו"ר מוהרי"צ לכותבו בב' אייר לאחר שהכריז עלי' בליל שמחת תורה קודם ההקפות (ראה אג"ק ח"ו עמ' רעח-ט). סיום הס"ת התעכב עד יו"ד שבט תשי"ל שאז נערך הסיום וההתוועדות בערב שבת קודש לאחר חצות, ובשעת הסיום לאחר שיחה קצרה מהרבי התכבד הרש"ל בקריאת פסוקי למנצח יענך והקהל ענה אחריו פסוק בפסוק, והרבי עומד מלא קומתו במשך אמירת הפסוקים.

בשנת תש"ד: נוכח באסיפה אצל אדמו"ר מוהרי"צ – ו' חשוון תש"ד – אודות פתיחת בית רבקה (תולדות חב"ד עמ' רפז).

בשנת תש"ה: התייסד "ועד המסדר לימוד החסידות והתועדות חסידים" בבתי כנסיות ולאנ"ש, הרש"ל לקח חלק פעיל בזה (ראה בספר תולדות חב"ד בארה"ב פרק סו) ראה לדוגמא (שם עמ' שלח) מכתבו לרבני וגבאי בתי הכנסת לסדר התועדות ביי"ט כסלו תש"י.

בשנת תש"ו: נתייסד "ועד למען השבת" והרש"ל נתמנה ע"י אדמו"ר מוהרי"צ כבא כוחו, ונאם באסיפת היסוד (ראה אג"ק ח"ט ב' תתמד, והמסופר בארוכה בתולדות חב"ד בארה"ב פרק ט).

בקץ תש"ו הגיעו לארה"ב התלמידים הפליטים משאנגהאי, הם אלו שברחו מפולין דרך ליטא רוסיא ויפן על מנת להגיע לארה"ב, בשנת תש"א, ונחסם עליהם הדרך ונשארו בשאנגהאי עד שנת תש"ו, והרש"ל קירבם והתועד אתם, וסיפר בהתועדות [ליל ד' ה' מנחם אב תש"ו] בקשר לזה שהגיעו בחורים מאירופה, שאתמול קרא לו אדמו"ר מוהרי"צ ואמר לו, כי מצד חלישות בריאותו אינו יכול לקבל עכשיו אנשים ליחידות, על כן הוא עושה אותו שליח אויף איבערצוגעבן אַ פנימיות'דיגן גרוס, וכאשר הוא [הרש"ל] הכיר העלטערע חסידים כמו הר' חנוך הענדל, על כן יראה שכאן יהי כמו בליובאוויטש. על זקן ופיאות לא צריך מסירות נפש [כאן]. על הטענה שהם [הבחורים] צובראָענע, כמדומה אמר לו הרבי שצובראָענע קייט הוא כלי, אָבער מ'דאַרף האָבן אַ געזונטער גוף (ניצוצי אור ח"ב עמ' 100).

בשנת תש"ז: הוזמן אדמו"ר מוהרי"צ ע"י אגודת האדמו"רים להשתתף בכתיבת ספר תורה לזכרון הקדושים הי"ד, וכותב אליהם (אג"ק ח"ט עמ' קפ) "הנני שולח את בא כחי הרה"ג הרה"ח ר' שמואל שליט"א הלוי לעוויטיין בשליחותי עם כבוד קדושתם שליט"א באסיפתכם הכבודה והנכונה במאד לכתיבת ס"ת לזכרון שמות...". וכן בתש"ח הוא נשלח לועידה של אגודת האדמו"רים בתור שליח הרבי (אג"ק שם עמ' שצט).

* * *

בש"ק פ' בא, יו"ד שבט ה'שי"ת נכח בחדר בשעת הסתלקות אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, וכן זכה להשתתף בטהרה, וכשחילקו לכל אחד מזקני החסידים שהשתתפו בטהרה חתיכת בד מבגדי הרבי, הרש"ל זכה בכיפה הגדולה (להוציא הכיפה הקטנה הפנימית שבה זכה ר' ישראל דזייקאָבסאָן (ימי בראשית עמ' 75)) ונסע במכונית החברא קדישא עם הארון עד לבית החיים (= יחד עם עם ג' אנשים שהניחו ידיהם תחת הארון כנשיאת הארון). וכן הי' מחברי הועד לבנין האהל של אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (ראה צילום מכתב הועד וחתימתו – אג"ק ח"י עמ' שסג).

לאחרי הסתלקות אדמו"ר מוהרי"צ עסק והשתדל לקבלת הנשיאות של כ"ק אדמו"ר וכמסופר בפרטיות בספר ימי בראשית.

מאָנטרעאַל

פרק מיוחד בחייו היא עסקנותו להקמת הישיבה במאָנטרעאַל. כבר בחודש סיון ת"ש נסע הרש"ל למאָנטרעאַל עבור סידור נירותיו, וכותב לו אדמו"ר מוהרי"צ (אג"ק ח"י עמ' ערה) "בהנוגע בעניני רוחניות בחזרת דא"ח והתועדות – א חסידישן פאַרבריינגען – גודל בקשתי בזה כי נחוץ הדבר במאד מאד לקרב את אנ"ש שיי בקירוב פנימי ואמיתי לעורר בענינים הרוחניים הצריכים התעוררות מאַכין ואַרימער"

התעסק הרבה עם תלמידי התמימים מפולין שניצלו דרך שאנגהאי והגיעו למאָנטרעאַל בחודש חשוון תש"ב, מיד עם הגיעם למאָנטרעאַל שלח אליהם אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע את הרש"ל להורתם הדרך בתחלת

התיסדות ישיבת תו"ת במאָנטרעאַל, וכפי שכותב באגרת לר' צבי וואָלאָפּסקי (ו' כסלו תש"ב, אג"ק ח"ו עמ' קיט) "אודות סידור תלמידי תומכי תמימים ה' עליהם יחיו, הנה בטח כבר הכירו את טיבם וטבעם ואופן וסדר הנהגתם, אשר סדר זה הוקבע מיום שנוסדה ישיבת תומכי תמימים וביחוד שלחתי את ידיד נפשי הרב הגאון הרש"ל שליט"א אשר בגודל תבונתו וידיעתו בהנהגת מוסדות ישיבות תומכי תמימים יבינם ויסברם את הסדר המסודר מאז ומקדם, וכן הוא מנהגי תומכי תמימים בכל מדינה ומדינה, ולא אפונה אשר גם הם יסכימו עם זה, ויסדרו הכל בעזה"י כפי הצעת ידיד נפשי הרב הגאון הרש"ל שליט"א, אשר לו מסרתי את הענין לסדרו".

כחודש ימים שהה הרש"ל במאָנטרעאַל מאמצע מרחשון עד אמצע כסלו, שבמשך זמן זה קיבל לפחות שלשה אגרות מהרבי בהוראות מפורטות אודות הנהגת התלמידים בעצמם ואודות הרחבת הישיבה, קירוב אנ"ש ועידודם בכל מרחבי קנדה. (כ"ו מרחשון – אג"ק ח"ו עמ' פד, ו' כסלו – שם עמ' קטו, י' כסלו – שם עמ' קכו) ומסופר בארוכה בתולדות חב"ד בארה"ב פרק מא.

כחודש אדר תש"ג נסע להתראות עם התלמידים שם. ולציין: בהמשך לכך שהזמינו אז את כ"ק אדמו"ר שיבוא להתוועד עם התמימים במאָנטרעאַל, כותב הרבי במכתב מי"א אדר שני תשג"ה (אג"ק ח"א עמ' קח) "אתחיל בבקשת סליחה על אי המענה **בכתב** על מכתבם ע"ע... והמענה בע"פ הרי בטח מסר בעתו ובזמנו ידידנו הרה"ג והרה"ח וכו' מהרש"ל שיי"

גם במשך השנים הבאות נסע לבקרם ופעל למען הישיבה והתלמידים, ובאג"ק אדמו"ר מוהרי"צ יש כו"כ מכתבים אליו ואודתיו בעניני הישיבה במאָנטרעאַל. גם לטורנטו נסע בשליחות אדמו"ר מוהרי"צ להתוועד עם אנ"ש (ראה המסופר ניצוצי אור ח"א עמ' 250).

וכן המשיך בזה לאחרי תש"י, לדוגמא: ב' שבט תשי"ב כותב הרבי (אג"ק ח"ה עמ' קצז) להנהלת ישיבת תומכי תמימים בעי"ת מאָנטרעאַל יע"א "בנועם קבלתי הפ"ש מהם ע"י הרה"ח עוסק בצ"צ מזקני רבני אנ"ש מוה"ר שמואל שי' הלוי ובמענה על שאלותיהם והצעות השונות שאמרם בשם וכן בשם עצמו, הנני בזה להציע..."

אודות הקירוב הנפלא של הרש"ל לתלמידים והישיבה במאָנטרעאַל, נכון להעתיק מה שכתב המשפיע ר' מנחם זאב הלוי גרינגלאז במכתב לבני המשפחה לאחר פטירת הרש"ל וז"ל:

"אל משפחת המנוח הרב החסיד המפורסם, תפארת אנ"ש, חכם ונבון ובעל מדות תרומיות וכו' וכו' הרש"ל הלוי ע"ה.

שלום וברכה, קשה לנחם ולדבר דברי תנחומין, בה בשעה שהמנחמים בעצמם הם במצב האבלים ר"ל, כי מי שהי' אתו עמו בצוותא חדא, הי' מרגישו לאוהב וידיד נאמן במסירה ונתינה בהדרכה ועצה יעוצה המתקבלת אל הלב, הן בעניני גשמיים ובפרט בעניני רוחניים ובפרט בעניני כלליים בשליחות הרביים כו' – אז הי' נראה התמסרותו הפנימית למלאות השליחות בדיוקנות יתירה, וכרע וכאב אוהב הוכיח ודבר דברים עצמיים ופנימיים, דברים מלאים הרגש נפשי הרגש חסידותי הרגש פנימי, עד אשר שבק רוחו והתלהבות נפשו העדינה בלבותם של השומעים והמקשיבים בבחינת דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, וזה העמידם על רגליהם על בסיס חזק ואמיתי הן בענינים כלליים והן בכאו"א לפי ערכו ולפי מצבו בתורה ועבודה ובהנהגה חסידותית כו'.

וכאן הרגשנו זה ביותר, לבד שהוא הי' אי' מהשלוחים העיקריים והיסודיים לבסס את תו"ת ומצב אנ"ש כאן כידוע, הנה לבד זה, ידעתי זה בעצמי בהתמסרותו כאב ממש בזמן שידוכין שלי וכו', וכן אח"כ בהתאכסנו

אצלי כמ"פ בהיותו כאן, למדתי אצלו הרבה הרבה הן ממה ששמעתי מאתו עמנו נפלאות בהתועדו ברבים וכן ביחידות אתו עמדי, והן ממה שראיתי הנהגתו מדי יום ביומו בהכנות לתפלה והן באש"ל ביר"ש פנימי ועצמי אדורכגענומן בתכלית מיט דעם חסידישן אָוועקלייג בלי התפשטות ובלי רעש, רק קול דממה דקה וכו"ו.

קירובים מיוחדים

הרש"ל זכה לקירובים מיוחדים מכ"ק אדמו"ר זי"ע, ולדוגמא: בימי הילולא של רבותינו נשיאינו וביומי דפגרא, הרבה פעמים הי' הרבי נותן לו מעות עבור משקה לערוך התוועדות, וגם מוסר לו מאמרים ללמדם ברבים, ולפעמים גם הרבי הי' משתתף בהתוועדות, ראה לדוגמא כ"ד טבת תשט"ו (תורת מנחם ח"ג עמ' 184).

בי"ג תשרי יומא דהילולא של כ"ק אדמו"ר מהר"ש ני"ע, בדרך כלל הרש"ל הי' נוהג לגשת לפני העמוד, ולאחר תפלת ערבית הרבי הי' נותן לו כסף עבור משקה להתוועדות חסידים לרגל י"ג תשרי. וגם כשחל בשבת שאז הרבי הי' מתוועד הרי לפעמים נתן המזונות (תשכ"ט) או המשקה (תשל"ב) לרש"ל שיחלק בין המסובים [עד תשל"ג הרבי לא התוועד בי"ג תשרי כשחל בימי החול]. וראה גם תורת מנחם חמ"א ע' 63 ואילך.

כבר בחייו של אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע – החל משנת ה'שי"ת – התפלל על פי הוראתו לפני העמוד בי"ג תשרי ועלה למפטיר (ר"ד ליל ב' דחה"ס תשכ"ו – תו"מ חמ"ה עמ' 62). ונמצא תח"י כתי"ק אדמו"ר מוהרי"צ (כנראה מתשרי תש"ב, ונעתקה באג"ק ח"יד עמ' שעה) שכותב "ידי"ע הרה"ח הרש"ל שי' בבקשה להתפלל לפני העמוד קבלת שבת והגי' תפלות דשי"ק ועלי' דמפטיר ביום היא"צ דהוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע".

בתש"ב הי' מתפלל לפני העמוד לעי"נ הרבנית שטערנא שרה אמו של אדמו"ר מוהרי"צ שמפני חולשותו לא הי' ביכלתו להתפלל תמיד לפני העמוד. וראה אג"ק (ח"ו עמ' תה באגרת לרש"ל, ו' אלול תש"ב) שמבקשו שישאר על אתר "ולא לנסוע למקומות אחרים בכדי שלא יבטל את שלש התפלות, ורק בין תפלה לתפלה יכול לעשות מה שיוכל כאן על אתר".

ומספר הרב שד"ב שיחי' חייקין: אדמו"ר מוהרי"צ מינה את הרש"ל – לא רק להיות ש"ץ ואמירת הקדישים, אלא – גם שלוחו לקרוא פ"נ בקברה של הרבנית שטערנא שרה, כ"ק אדמו"ר זי"ע שם לב לזה והעיר לו שנהגין לא ללכת יחידי לבית החיים.

כמו"כ התפלל בימי ההילולא של רבותינו נשיאינו, ב' ניסן – הילולא של אדמו"ר מוהרש"ב, וי"ג ניסן הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק". ומוסיף הרב חייקין: בשנת תיש"א חשב הרש"ל שהרבי יעבור לפני העמוד, ובפרט שזהו הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק" [שהרבי נכדו בן אחר בן], והרבי אמר לו אף ש"בענין" הוא צודק, אבל היות שאדמו"ר מוהרי"צ מינה אותו להתפלל בתור ש"ץ שימשיך בזה. ונתן לו כסף למשקה להתוועדות.

בי"ג ניסן תשכ"ב – שנת הששים להולדת הרבי – בכניסה לתפלת מעריב, נתן לו הרבי ששים ואחד דולר באומרו "איר זאָלט דערמיט פאַרבריינגען אַ גאַנצע יאָר" (להתוועד עם זה כל השנה כולה. מנכדו הרשד"ל, הי' שם ואף ספר את מספר שטרי הדולר).

כמ"פ בי"א ניסן בירך את הרבי בשם כל החסידים (לדוגמא: תשכ"ג – תו"מ חל"ו עמ' 260).

כאשר הרבי עורר בתשרי תשכ"א שהאורחים והמוקמיים ייקבעו עתים לתורה, אמר בהתוועדות (ש"פ

האזינו, תורת מנחם חכ"ט עמ' 20) "השיעורים יאמרו תלמידי התמימים, – בחסידות – זקן המשפיעים בתומכי תמימים כאן [הרש"ל], ובנגלה מרא דאתרא דכפר חב"ד [הרש"ז גרליק]"

הי' נחשב הרב פוסק דינים בבית חיינו, והרבי מכר החמץ בערב פסח אליו. וצילומים נדפסו בכ"מ (ימי בראשית עמ' 414 מכירת חמץ מתיש"א, וכו"כ מהשנים נמצאים תח"י)

ומספר נכדו הרב יחזקאל קורנפעלד: בערב פסח תשל"ד (שנת פטירת הרש"ל), שאל חמי ר' בנימין את הרבי באם כדאי למכור החמץ דרך רב אחר מחמת זיקנות וחלישות הרש"ל, אך הרבי רצה למוכרו להרש"ל, לאחר מכירת החמץ יצאו מחדרו של הרבי [הרש"ל ובנו ר' בנימין וחתנו הרב"א גורדצקי ששימש כערב קבלן], פנו לכיון חדרו של הרש"ל ב770, שם המתין הרב ישראל דזייקובסאָהן להמשך המכירה, בנתיים המתנתו בכניסה ב770.

לפתע הרבי יצא מהחדר ופנה אלי בשאלה "אוואו איז ר' שמואל"? [= היכן ר' שמואל?!] והראתי לרבי לכיון החדר (היכן ששוכנת כיום ספריית הישיבה), הרבי התחיל ללכת באומרו "העיקר שכחתי..." לאחר שנכנס ויצא מחדרו של הרש"ל, סיפרו שהרבי נכנס במיוחד לתת לו את החמשים דולר שהי' רגיל לתת בשעת מכירת החמץ [ומוסיף הרב שמעון רייטשיק: בשנת תש"ט לאחר מכירת החמץ אמר הרש"ל לאדמו"ר מוהרי"צ שהשנה הוא חמשים שנה מאז הגיעו לליובאוויטש (לפני פסח תרנ"ט), והרבי הרייץ נתן לו חמשים דולר עבור המכירת חמץ, בשנה לאחריו [תש"י] שמכר חמצו של הרבי, שאל הרבי כמה שילם לו חמיו אדמו"ר מוהרי"צ, והשיב אודות החמשים הנ"ל, מאז נתן לו הרבי חמשים דולר כל שנה עבור המכירת חמץ).

באותה מכירת חמץ האחרונה לימי חייו ביקש ממנו הרבי לברכו [כנראה בקשר עם י"א ניסן].

ולציין אודות מעלתו בתור "מורה הוראה": באגרת אדמו"ר מוהרי"צ (הי' אלול ת"ש, אג"ק ח"ה עמ' קכח) להרש"ז גורארי' כותב "בדבר שאלותיו יפנה לידי עוז הרה"ג הרה"ח הר"ש שליט"א לעוויטין שהוא בעל הוראה מצוין והעולה על כולנה שבכמה ענינים שאל את הוד כ"ק הרה"ק צוקללה"ה נבג"ם זי"ע

זכה והרבי מזכיר פתגמו (אג"ק ח"י עמ' עח): "כותב אודות מצב "עסקנות" חב"ד במקצועות שונים – ולאמר דבר בשם אומרו, הנה מורגל בפי הרה"ח כו' וכו' הר"ש שי' הלוי לעוויטין, אַז ווען מען געפינט אפילו גוטע תירוצים, איז בפועל וועט פון דעם גאַרניט צוקומען. וה"ה בנדון דידן. וכמשי"כ כ"פ, כי לדידי אין נפק"מ כ"כ מי האשם ומי הצודק, כי הוראת נשיאינו הק' היא שאנן פעלא דיממא אנן, אויף מאַכען ליכטיק. ומענינו של פועל הוא לראות ולהשתדל שתעשה הפעולה". הרבי גם מביא מדבריו ברשימותיו על ספר התניא.

בכל ערב ראש השנה כתב לו הרבי ברכה לשנה החדשה בכתב יד קדשו (צילומם נתקו לעיל עמודים ב-ג). ומספר נכדו הרש"ל שראה את זקנו קורא המכתב בערב ראש השנה, בתור פ"נ על ציון אדמו"ר מוהרי"צ.

בסעודות בימי חג ומועד שנערכו בדירתו של אדמו"ר מוהרי"צ הי' יושב תדיר לשמאלו של הרבי, במשך הסעודות הי' משתתף במסירת ד"ת וסיפורי ומסורות החסידים, וכמ"פ הי' נשאל מהרבי למסור דבריו על הענינים שהועלו על שלחן מלך, חלק מהדברים נתפרסמו בספר "המלך במסיבו", ובסדרת ספרי "תורת מנחם" וקחנו משם.

בעת ההתועדויות ישב תמיד מאחורי הרבי, ומספר נכדו הרש"ל: פעם (בשנת תשכ"ו) אחרי היחידות של ההנהלה (שהיו נוהגים ליכנס לרב) ביקשו הרבי להישאר בחדרו הק', ואז ביקשו שלא ישב מאחוריו ממש – בעת ההתועדות – אלא יפנה קצת לצד "בכדי שייראו אותו".

כמה פעמים הדגיש הרבי את ייחוסו שהוא "לוי". לדוגמא: באחת הסעודות במוצאי יום כיפור, הרש"ג

ע"ה התחיל לדבר על מעלתו של "מפטיר יונה", הרבי חייך ואמר "פאָרוואָס דאַרף מען דאָס זאָגן אין פנים פון ר' שמואל? ער איז דאָך אַ לוי [= מדוע צריך לדבר על כך בנוכחות ר' שמואל הוא הרי לוי (ואינו יכול לקבל מפטיר יונה)].

וכן בסוכות תשכ"ז דיברו בסעודה אודות ניגון "ג' תנועות", ובאם הכירו את זה בליובאוויטש, הרש"ל אמר שהוא הכיר את הניגון, וא' המשתתפים הגיב לרש"ל אודות הבנתו בנגינה, אמר הרבי "ער איז דאָך אַ לוי" [= הוא הרי לוי (שעבודתם בנגינה...)]. ואף זכה להיות "הלוי" במקבלי "משלוח מנות" מהרבי בחג הפורים.

בשנת תשי"ז אושפז הרש"ל בבית רפואה וזכה – באופן נדיר – שהרבי יבוא לבקרו, ומספר המזכיר הרב חיים יהודה קרינסקי שיחי': הרבי נסע עם המזכירים הרב חזקוני והרב ראָדשטיין, כיון שהי' עלי להחנות המכונית לא הייתי בחלק מהביקור, מה שרשום בזכרוני מהביקור הוא שדיברו אודות פדיון הבן וע"ז שהיו גדולי ישראל שהיו כהנים והיו פודים עצמם מחמת הספק, והרבי הזכיר שיש מספרים שכך נהג רבי הלל מפאָריטש, אבל ר' הלל הי' לוי... (ראה גם תורת מנחם חל"ח ס"ע 181), כמו"כ דיברו אודות השבח שבברכת "אשר יצר" ועוד.

ומספר נכדו רשד"ל: כמ"פ סיפר הרש"ל שבביקור הרבי אצלו הי' נראה שהרבי רוצה לחזור מאמר חסידות, והרש"ל העלה חששות אודות נקיון הגוף והמקום וכו', והי' מסיים שלא צריכים להתערב בעניינים שהרבי רוצה. ונכדו רשד"ב גורודצקי – שהי' בחדר באותו ביקור – מספר שדיברו אודות חיוב ברכה על לקיחת תרופה עם מים, ומוסיף שזוכר גם בראשית שנות היו"ד הגיע הרבי לבקר את הרש"ל בחליו ושהה אז בבית הוריו ברחוב איסטערן פאָרקוויי.

בחודש אדר תשכ"ח חלה, אז שלח לו הרבי רשימה מאדמו"ר הצמח צדק שם מובא ג"כ אודות "כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" (נדפסה אח"כ באוה"ת נ"ך כרך א' עמ' שס), והרבי הוסיף קטע שלם ביאור ומ"מ בסתירה לכאורה ממאחז"ל אם נשאר רושם לאחרי הרפואה (נדפס באג"ק חלק כה עמ' קכ).

אודות רשימה זו מספר הרב מיכאל אהרן זליגסון שיחי': אבי [הרופא החסיד ר' אברהם אבא זליגסון] סיפר לי כשהרש"ל הי' חולה ביקש מאבי למסור לרבי, שמובא בספרים ע"ד הפרש הביטוי של רפואה בלשון רפה או בלשון דגושה, שיש בתורה ביטוי של רפואה בלשון רפה והיינו בתיבות "אני ה' רופאך", שהפ"א רפוי, ובתיבות "ורפא ירפא", הפ"א היא דגושה. הטעם לזה מפני כשהרפואה היא בידי אדם אזי לפעמים יש צורך בלקיחת סמים מרים, אבל כשהרפואה היא בידי שמים אזי הרפואה היא בנקל (פ"א רפוי) (מובא באור התורה שם), והרש"ל ביקש שאבי ימסור לרבי בשמו שמבקש רפואה בידי שמים.

כעבור איזה זמן נכנס אבי לרבי ומסר זאת, והרבי – בשמעו זאת – לקח בידו ספר כתי"ק של אדמו"ר ה"צמח צדק", והתחיל לדפדף בו למשך זמן. כשאבי ראה שהרבי מעיין בספר חשב שבהיות שכבר מסר הדברים לרבי אין לו בעד מה לשהות בחדר ויצא.

כעבור שעה קלה ניגש המזכיר לאבי ואמר לו שהרבי קוראהו שיכנס, אבי נכנס והרבי התחיל לקרוא המאמר ד"ה רפאני ה' וארפא שבאוה"ת, שבו נידון ההפרש בין פ"א רפוי ופ"א דגושה. ואחר זמן ניגש הרש"ל לאבי והגיד לו שבזכות אירוע הנזכר קבל מכתב קודש מהרבי בצירוף חלק מאמר ה"צמח צדק" והערות הנ"ל (ראה תולדות רבי אברהם אבא הרופא זליגסון עמ' 127).

וכאן המקום להזכיר את בנו הרה"ח ר' בנימין ע"ה שיחד עם זוגתו, זקנתנו מרת שיינא זעלדא שתליט"א, התמסרו לרש"ל במסירות אין קץ ובמיוחד לאחר שנפל למשכב בתשי"ז שקבע ביתו אצלם וסיפקו צרכיו בכבוד ובהידור, ויש להוסיף ולציין שכבר מיד לאחר חתונתם [כג אדר שני תשי"ו, בה השתתף גם הרבי (ראה התמונות ב"מקדש ישראל" עמ' 17)], כותב אדמו"ר מוהרי"צ במכתב לרש"ל (ו' ניסן תשי"ו, נמצא תח"י) "עונג רב גרמה לי הנהגתו הטובה של ידידי בנו הרב בנימין שי' בכבוד אב באופן נעלה, ואשר מדריך את זוגתו תי... וביוחד להדר בכיבוד ידידי כמותו, מה שבהנהגתו זאת בכלל ובפרט מה שמדריך את זוגתו בענין זה, הנאני במאד וברכתים, והשי"ת ימלא את דבר הברכה ברוחניות ובגשמיות"

מהנהגותיו:

הרש"ל התנהג בכל אורחותיו ביראת שמים בדקדוק גדול וכפשוט. וכדאי לציין כמה מהנהגותיו המיוחדים: (1) ערך תיקון חצות לפחות פעם בחודש, ע"פ הוראת אדמו"ר מוהרש"ב אליו, וסיפר שלאביו ציוה אדמו"ר מהר"ש שיערוך תיקון חצות פעם בשבוע, ואילו הוא קיבל הוראה לערכו פעם בחודש. ונכדו הרשד"ל מתאר בפרטיות איך רואהו יושב על הקרקע ונר דלוק על השולחן שממנו עשה אפר לשום על ראשו, וספר הזוהר – שהי' רגיל על שולחנו – פתוח לפניו. כמו"כ בתשעה באב הי' יָשן על הריצפה עם אבן למראשותיו.

(2) דקדק מאוד בכשרות ולא אכל בשר בהמה כלל. (גם בסעודות בדירת אדמו"ר מוהרי"צ, בישלו בשבילו רק בשר עוף).

(3) הי' זהיר מאד להתרחק מעניינים הקשורים בע"ז רח"ל, ולדוגמא: בימי ראשון הקפיד ללבוש הכובע הישן דווקא. כמו"כ שהקימו השכנים הגויים – בבנין המגורים – את העץ ליום אידם, הקפיד לצאת מדרך אחרת שלא יעבור על ידו, אף שעיי"ז התארכה לו הדרך. ומספר נכדו רשד"ל שפעם בהיותם צריכים לעבור ליד העץ, הלך במהירות ופנים מתוחות תוך כדי אמירת פסוקים שונים.

(4) הי' צם כל שני וחמישי עד חצות. וכן במשך כל חודש אלול צם כל יום עד חצות. זה התגלה בשנת תשכ"ד – וכבר עבר שנת השמונים לחייו – הי' קשה לו להמשיך בהנהגה זו, וביקש מנכדו הרשד"ל להביא שלושה בחורים לחדרו בשביל התרת נדרים, ובהתחלה אף התחמק לתת טעם לשם מה הוא זקוק להתרת נדרים ואף אמר לנכדו "תקרא לבחורים כאלה שאינם פקחים מידי ולא ישאלו שאלות מיותרות"...

(5) זהירות והקפדה בהלכות יחוד. ומספר נכדו הרשד"ל שבקיץ אחד בשהותם בהרים הקפיד שבערב, בשעות שבהן נמצא בבית כלתו – אמי שתחי', אשאר עמו בבית. לילה אחד יצאתי לשחק בחוץ, ובחזרתי הטיף לי מוסר בדרך מקורית, הסתכל עלי במבטו המיוחד בלי לומר מילה, חשתי כה מבויש שידעתי שמעולם לא אעשה זאת... ומוסיף הרשד"ל שהרבנית חנה סיפרה לרש"ל (בעמדה ליד ביתה בקראון הייטס) שכשהייתה ילדה קטנה לפני גיל חמש הגיע סבך ר' גרשון בער בתור שד"ר לביתם בניקולייב, ולילה אחד נשארה לבדה בבית עם רג"ד, וזוכרת כיצד התהלך בבית אנא ואנא, מבלי לדבר אתה, רק מידי פעם מעיף מבט ושואל את עצמו "איך יחוד, ניט יחוד?!... [זה כן "יחוד" או לא "יחוד"]".

פטירתו:

הרש"ל נפטר ב"א באלול תשל"ד, זכה שהרבי יצא להלווייתו ונסע עד ה"בית החיים", ושם עמד מאחורי הגדר עד לאחר הקבורה, והפנה את האנשים להיכנס לבית החיים. גם הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה נסעה – באופן נדיר – ללוי', ובחזרתה התבטאה לבנו ר' בנימין "ר' שמואל הי' מיוחד (בהתבטאה – "יוניק"

באנגלית) לא רק בדורינו אלא גם בדורות הקודמים! (ומספר הרשד"ל אודות יחס הכבוד שרש"ל קיבל מהרבנית, פעם בעמדו עם הרש"ל להיכנס למעלית ב-770, בראותם שהרבנית מתקרבת הראה לה הרש"ל שהיא תעלה קודם, אמרה לו "רי שמואל הינך הרי יודע שאני לא אכנס למעלית לפניך"!).

נקבר סמוך לציון ואהל הקדוש, והרבי שילם לחברא קדישא כל הוצאות הקבורה. נקבר עטוף בקיטל שהי' שייך לאדמו"ר מוהריי"צ, הי' רשום עליו J.S. (ציון שם אדמו"ר מוהריי"צ), הרש"ל הי' לובשו ביום הכיפורים [פעם שלא יכל למצוא הקיטל בעיוכ"פ שלחה לו הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה שתי כפוטות השייכים לרבי, והם נשארו בחיק המשפחה עד היום].

על מצבתו נחקק "פי"נ אבינו עטרת ראשנו הרה"ג הרה"ח מזקני התמימים מוה"ר שמואל בן הרה"ג הרה"ח ר' זאב וואָלף הלוי ז"ל לעוויטין, אב"ד דק"ק ראָקשיק בליטא, שזכה לקירוב פנימי מכ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע, ובמשך שנים רבות לעמוד ליד ימינו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, ובשליחותם הצליח לייסד ישיבות ומוסדות חינוך ולהפיץ תורה ויהדות במדינת גרוזיא, בעד עבודתו במסי"נ בהרבצת התורה והיהדות ברוסיה נאסר בהיותו מנהל בביהמ"ד לרבנים בעיר נעוול ונשלח לארץ גזירה לסיביריא, לקח חלק בראש בההתעסקות הברוכה להביא את כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע לארה"ב, ובתור משפיע השפיע דא"ח לדורות תלמידי ישיבות תו"ת עד יומו האחרון בעלמא דין, הי' קשור בנימי נפשו לרבנותו נשיאנו, נפטר יא לחדש אלול ה' תשל"ד ת.נ.צ.ב.ה." [י"א כשהג"י הרבי את נוסח המציבה הוסיף על המילים "שזכה לקירוב" את המילה "פנימי". התיבות "השפיע דא"ח לדורות תלמידי ישיבות תו"ת", נלקחו ממכתב הניחומים של הרבי (נדפס לעיל עמ' כד)].

בשנה האחרונה לחייו – עקב חולשתו – לא הי' נוכח במשך כל זמן ההתוועדות של הרבי, אלא יושב למשך זמן ואח"כ הולך, בדרך כלל לפני שהי' עוזב את ההתוועדות, הי' ניגש לרבי ומקבל "לחיים", כשהרבי עצמו מוזג לו מכוסו.

ההתוועדות האחרונה של הרבי שבה נכח הרש"ל היתה התוועדות כ"ף מנחם אב תשל"ד, בדרך כלל הי' ממתין עד לסיום השיחה ואז יוצא, בפעם הזאת נעמד באמצע השיחה ויצא בלי לקבל לחיים! ומספר נכדו הרשד"ל, שהבחין בשעת מעשה, שתוך כדי השיחה הרבי העיף מבט לעברו כשהוא יוצא...

בהתוועדות ח"י אלול אמר הרבי (תורת מנחם-מנחם ציון עמ' 417) "יש להזכיר את החסיד הרב שמואל לעוויטין, שיום זה הוא סיום ה"שבעה" לפטירתו.

פעם סיפר לי – באותה שעה לא הי' איש נוכח בחדר ב"770" – אודות תקופת מאסרו בגלות סיביר, מאורעות פרטיים מהתקופה היא, כולל תיאור וציור כללות המעמד ומצב שבו הי' שרוי בתקופה ההיא – שכיון שלא היו תח"י ספרי קודש, נתעורר אצלו ספק בנוגע לנוסח ברכות השחר, שלא זכר אם הנוסח הוא "הנותן ליעף כח" או "הנותן לעיף כח".

והגע עצמך: מה נשאר בזכרונו של אותו יהודי לאחרי שעברו עשר או עשרים שנה מהגלות והמאסר – דבר שהי' נוגע אליו ביותר, שמשום זה לא שלטה בו שכחה – לא הצער והיסורים שבגלות קשה ביותר כמו גלות סיביר. בהעדר הצרכים האנושיים המינמליים [נוסף על כללות צער הגלות, כמ"ש החינוך ש"שקול כמעט כצער מיתה שנפרד האדם מאוהבו ומארץ מולדתו ושוכן... עם זרים" שצער זה ישנו גם כאשר מספקים לו כל צרכיו שרגיל בהם, כמ"ש "וחי", "עביד לי' מידי דתהוי' לי' חיותא"], אלא... הבלבול מזה שלא זכר הנוסח המדויק בברכות השחר "לעיף" או "לעיף"!

מזכרת מנישואי חיים שאול הכהן ושרה עלקא שיחיו ריבקיין – כ"א סיון ה'תשע"ה

וכאן רואים עד כמה גדולה פעולתם של רבותינו נשיאינו... על אלה המקושרים אליהם שיחיו יכולים להגיע לדרגה כזו שהדבר הנוגע להם הוא לא הצער דיסורי הגוף אלא הבלבול לעבודת ה' ובדאי שכן הוא גם לאחר הפטירה – שכי"ק מו"ח אדמו"ר דואג עבורו ("באַזאַרגט איס") בכל העניינים הנדרשים לאחרי פירוד הנשמה מן הגוף, ועאכו"כ בגמר ושלימות ימי השבעה וכו"ו

יהי זכרו ברוך והקיצו ורננו שוכני עפר בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו ממש.

תולדות המשפחות הנכבדות

1. הגאון הקדוש רבי מרדכי אליעזר וועבר זצ"ל נולד בשנת תקפ"ב לאביו הגאון ר' דוד זצ"ל מצאצאי בעל ה"מגן אברהם" ומתלמידי ה"חתם סופר", נרצח בידי פורעי חוק סרביים בליל ר"ח שבט תר"ט, בנו רבי מרדכי אליעזר שהתחבא תחת המיטה מספר כי אביו הגאון ר' דוד נרצח בסיימו לומר את כל ספר התהילים, ובאומרו התיבות: "כל הנשמה תהלל" יצאה נשמתו ביסורים.

גם הוא – כאביו – זכה ללמוד בישיבתו של החת"ס זמן קצר לפני פטירתו. חמש שנים למד אצל רבו הגאון רבי שלמה זלמן אולמן בעל ה"יריעות שלמה". בשנת תר"ד נשא את בתו של הגאון ר' פנחס לייב פרידמאן אבדק"ק קאמאן, ובשנת תרי"ב נתמנה לרב בעיר הולדתו, ובשנה לאחריו נקרא לכהן פאר כרב בקהילת אדא הסמוכה אשר על שמה נקרא "הרב מאדא". אודות רבנותו באדא כותב "וישבתי שם בכבוד גדול ובפרנסה טובה ורחבה, ושמעו כל אנשי הגליל קול מוסרי ותוכחתי נתקבלה, אך קבלתי עלי סבל עול הרבנות, שמרתי בקרבי את פקודת אאמו"ר הקדוש אשר ייסרני ביד חזקה ללכת לאה"ק, ומאסתי את כבוד הרבנות". בשנת תרי"ד התחיל לנסוע תכופות לרבו ה"דברי חיים" מצאנז שחיבבו וקירבו עד מאד והי' מכנה אותו "רב אדא בר אהבה" (לפי ההשערה: "רב אדא" ע"ש מקום רבנותו, "בר אהבה" ע"ש אמו מרת ליבלא (= אהובה)).

בשנת תרל"ה עלה לארץ ישראל ובוה קיים את תשוקתו וגעגועיו שהי' לו כל הימים לארץ הקודש, והתיישב בירושלים והי' מבאי ביתו של הגאון ר' יהושע לייב דיסקין רבה של ירושלים זצ"ל. חיבר כמה ספרים בכל מקצועות התורה, ומהם "זמרת הארץ ושמים" ביאור על פרק שירה. "תמורת תודה" על מסכת תמורה. "עץ אבות" פירוש על פרקי אבות. "ערך דל" על מסכת ערכין. "בכור דל" על מסכת בכורות, ועוד. כן חיבר ספר מיוחד "מלחמת חובה" לתרץ השגות הג"ר שלמה גאנצפריד (בעל הקיצור שו"ע) כנגד רבו ה"דברי חיים". הספרים נדפסו בירושלים בין השנים תרל"ח ותרמ"ט. נפטר בכ"ז תמוז תרנ"ב. תולדות חייו המאלפים, נרשמו על ידו בהקדמת ספרו "תמורת תודה".

וזגתו מרת שרה יהודית נפטרה י"ז מנחם אב תרס"ב.

2. בנו הרה"ג ר' דוד וועבר זצ"ל. אשתו מרת ראחמא ע"ה, בת הרה"ק ר' אהרן זעליג ליפשיץ אבדק"ק ווישניצא ומרת הינדא בת הגה"צ מטאָרניגראָד (נפטר כ"ף סיון תרל"ח). בנו של הגה"ק רבי ארי' ליבוש ליפשיץ זצ"ל הנודע בשם "הבעל ארי' דבי עלאיי" תלמידו של ה"חוזה מלובלין" ומרת חנה ע"ה, בת הגאון הקדוש רבי משה טייטלבוים בעל ה"ישמח משה". תולדותיהם נדפסו בהקדמת "שו"ת ארי' דבי עלאיי" (ירושלים תש"נ) ובספרי תולדות הישמח משה ועוד.

3. בנם הרה"ג ר' פנחס לייבוש וועבר זצ"ל, תלמיד חכם מופלג ובקי בתורה, הי' מעותד לגדולות ונצורות אך נפטר במבחר שנותיו, די טבת תרע"ז. שימש כשד"ר מטעם ישיבת "אהל משה" וביקר אצל גדולי הדור (ר' יוסף ענגיל והגר"ח מבריסק ועוד) והתכתב עמהם בדברי תורה.

אשתו הצדקנית מרת חוה ע"ה, בתו של ר' אלימלך פערלמאן ומרת גאלדא רודל ע"ה, מחשובי חסידי רוזין, יסד את בית מסחר היהודי הראשון מחוץ לחומות "בית המסחר לחומרי ברזל – פרלמן", קנה ובנה בתים בסמיכות למאה שערים הנקראים עד היום "בתי פרלמן". בזמן מלחמת העולם הראשונה התמסרה מרת חוה לסעוד חולים. גידלה במסירות נפש – באלמנותו – את ילדי, ונפטרה בשם טוב, הי' ניסן תשכ"ו.

4. בתם הצדקנית מרת הינדא ע"ה נפטרה ט' תשרי תשכ"ד. אשת חבר, הרה"צ לוחם מלחמת השם ר' עמרם

בלויא זצ"ל. נולד י"ז תמוז תרס"א בירושלים "בין החומות", יחד עם קנאותו, שהי' מקנא קנאת ה' צבאות בכל מערכות היהדות בארץ ישראל, הי' כל ימיו פעיל ונמרץ בצדקות וחסד עם כל יהודי באשר הוא, כל נכא רוח וקשה יום, מצאו להם בבתם אוזן קשבת ומקום מנוחה, בהכנסת אורחים מופלאה. מנהיג ומייסד "נטורי קרתא" של היהדות החרדית. נפטר ט"ו תמוז תשל"ד ומ"כ בהר המנוחות. אודות משפחת הוריו ראה להלן.

5. בתם הצדקנית מרת ליבא ע"ה "די באַבע ליבא", נפטרה כ' מרחשון תשנ"ו. אשת הרה"ח ר' מנחם הלוי גרומן זצ"ל, נולד בוורשא בשנת עטר"ת, בעליתו ארצה למד בישיבת "תורת אמת", ובהמשך התקשר לבעל ה"שומרי אמונים" ובממשך דרכו אדמו"ר מ"תולדות אהרן" זצ"ל. מסר שיעורי תורה בבתי מדרשות ובהקפדה על הסדר והזמן, אמינותו ויושרו היו לשם דבר והרבה מוסדות תורה וחסד סמכו עליו בכל עניניהם, כל אימת שהי' לו פנאי יגע בלימוד התורה ולא פסיק פומי מגירסא, נפטר כ"ט מרחשון תשנ"ו ומ"כ בהר המנוחות.

בתם הי' פתוח לרוחה, ונודע לשם דבר בירושלים כולה בשל מעשי החסד שנעשו שם, כל לב נשבר ונדכא מצא לו פינה חמה ב"בית" זה והתקבלו בו בסבר פנים יפות ובחביבות, זכרם לא ימוש לנצח.

אביו: הרה"ח ר' מרדכי הלוי, תלמיד בעל ה"אבני נזר" מסוכטשוב, והסתופף גם אצל בנו בעל "שם משמואל", עלה לאה"ק עם משפחתו בשנת תרפ"ה, נפטר בט"ו בשבט תשי"ב ומ"כ בהר המנוחות. אמו: מרת חנה ביילא, אשה חסידה וחכמת לב, בעלייתה לאה"ק הקפידה להדליק בכל ערב שבת נר תמיד במערת רבי שמעון הצדיק בירושלים, נפטרה ש"ק ח' מנחם אב תשי"ד, ומ"כ בהר המנוחות.

אבי אביו: הרה"ח ר' אביגדור צבי הלוי וזוגתו מרת מרים געלא, נסע לקאָצק, ובהמשך לחידושי הרי"ם ור' העניך מאלכסנדר, לאחר פטירתו דבק בהגה"ק מסוכטשוב. הי' תלמיד חכם מופלג, ולעת זקנותו הי' סגי נהור ל"ע וחזר בע"פ גמרא ומדרש בלשונם. משפחת גרומן התייחסו ל"של"ה" הקדוש.

אבי אמו: הרה"ח ר' יוסף גארט ז"ל וזוגתו מרת רחל. מעיר לויביטש, מחסידי הצדיקים לבית וואַרקא ואמשינוב, וידוע כבעל מנגן גדול.

6. בתם האשה הצדקנית הרבנית מרת רחל שתחי' ובעלה הגאון החסיד הר"ר יקותיאל שיחי' פרקש וצאציהם לאורך ימים ושנים טובות.

7. אביו: הרה"ח ר' אהרן גרשון בן הרב יקותיאל וביילא הי"ד פרקש ע"ה, נולד כ"ז אדר תרע"ו בוואשארעהלי, תלמיד מובהק לרבו ה"מהר"ם בריסק" מטושנאָד, אוד מוצל מאש השואה, משכים קום לעבודת ה' ולומד תורה במסירות אין קץ, נפטר בשיבה טובה כ"ב מנחם אב תשע"ב ומ"כ בהר המנוחות.

אמו: מרת לאה רחל שתחי' לאורך ימים ושנים טובות. הוריה: אבי הרה"ג הר"ר אלימלך בן הרב אשר ושרה ע"ה גולדשטיין, נולד ר"ח טבת תרנ"ד, נלב"ע ו' טבת תש"נ, לא פסק פומי מגירסא עד יום מותו בגיל צ"ו, תלמיד מובהק להגה"ק הר"מ פאָרהאַנד ממאָקעווא, השאיר אחריו ברכה חידושים בכל מקצועות התורה, חלקם נדפסו בספרו "אמירה יפה".

אמה: מרת שיינדל בת הרב אברהם ואסתר ע"ה גולדשטיין נפטרה ה' אייר תשל"ח, אמה היא בת הרה"צ ר' חיים בונם קאין מטעקענדאָרף תלמיד ה"כתב סופר", וזוגתו האשה היחסנית מרת שאשא ע"ה בת הרב ר' קלמן כהנא מסיגעט בן הרב ר' שמואל זאָנוויל, חתן הרב הגאון מו"ה יהודא כהנא העלער אבד"ק סעלעש, מונקאָטש וסיגעט, בעמח"ס "קונטרס הספיקות" הנצמד לחידושי אהיו בעל "קצות החושן", וכן מח"ס "תרומת הכרי", על חו"מ, שהי' נין ונכד לבעל ה"תוספות יום טוב".

8. בנם הרב מרדכי ורעיתו מרת רחל פעריל שיחיו פרקש וצאציהם לאורך ימים ושנים טובות.

אביו: הרה"ח השליח הרב שלום דובער הלוי שיחי לעוויטין. אביו: הרה"ח ר' בנימין ע"ה נולד ח"י כסלו תרע"ח, מתלמידי תומכי תמימים ברוסיה, ומראשוני התלמידים בייסוד הישיבה בארה"ב, וזכה לקירוב מכ"ק רבותינו נשיאינו זי"ע. מראשוני התלמידים שנשלחו בשליחות המל"ח לערי השדה, ובמכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (אג"ק ח"ו עמ' שנה) לא' העסקנים בניו הייווען "אויף מיין אויפפראג האָט דער מרכז לעניני חינוך געשיקט איינעם פון אונזערע בעסטע תלמידים, ידידי עוז התלמיד המצויין וו"ח אי"א מו"ה בנימין שי הלוי לעוויטין צו אייך אין ניוהייוען דורך ריידען מיט אייך און אייערע גוטע חברים יחיו וועגען חינוך פראבלעמען און אויך וועגען קביעות עתים לתורה".

הי' מסור ונתון לאביו הרש"ל ע"ה, ובמיוחד לאחר חתונתו שיחד עם אשתו – זקנתנו תבלח"ט – מרת שיינא זעלדא שתליט"א בת הרה"ח ר' ניסן פילטשיק ע"ה ורעיתו האשה הצדקנית מרת פרומא ע"ה, בתו של הרה"ח ר' אפרים אהרן ע"ה טאנצמאן – מחשובי וראשי חסידי קרלין סטאָלין בארה"ב [ראה אודותם בקובץ בית אהרן וישראל ניסן-אייר תשע"ה, וחברת "זקניד ויאמרו לך" שהדפיסו נכדיו לזכרו], התמסרו לרש"ל באופן נפלא ובמסירות עד אין קץ, ואף קבעו ביתו אצלם וסיפקו כל הצרכותו בכבוד (ראה גם לעיל ס"ע נב).

נפטר בשיבה טובה ביום ב' דחזה"מ סוכות ח"י תשרי תשע"ד.

אמה: השלוחה מרת חנה ביילא לעוויטין שתחי לאורך ימים ושנים טובות. אביה: הרה"ח ר' ישכר דוב (בעריל) ב"ר יונה ומרת חנה הי"ד (בת הר"ר יוסף הכהן וזוגתו מרת עלקא כץ ע"ה) ווייס ע"ה. אוד מוצל מאש. נולד ט' תמוז תרפ"ה בעיר באַטאַרטש, למד בישיבת האַלמין וקאָסאָן ודבק ברבו ה"אור מלא". זכה להתקשר לאילנא דחיי כ"ק רבינו זי"ע, הי' מחסידיו הנלהבים וזכה לקירובים נעלים ומיוחדים, רדף צדקה וחסד כל ימי חייו, והתמיד בלימוד התורה, מסור ונתון באהבה וחובה יתירה לצאצאיו. נפטר בשם טוב ז"ך אייר תשע"א.

אמה: האשה החשובה מרת מרים ע"ה בת ר' אַלטער מרדכי ומרת שרה ביילא (בת הרה"ח המפורסם ר' משה אהרן וזוגתו החשובה מרת רחל פאָרקאָש ע"ה מחוסט) ווערצבערגער הי"ד. "באָבי מרים" נולדה בבורשה שבמחוז מרמרוש ברומניא ח"י טבת תרפ"ה, בניסים ניצלה מהשואה, ובחכמה בנתה ביתה הפתוח לרווחה, דבקה באמונת צדיקים במסורת בית אבותי חסידי ויזניץ ושינאָווא, מסורה למשפחתה במסירות אין קץ, נזדככה ביסורים ונפטרה בשם טוב ר"ח שבט תשע"א.

תולדות משפחת הרה"צ ר' עמרם ע"ה (לעיל מס' 4)

1. הרב יצחק מינקובסקי (תקמ"ח – ט' בחשוון תרי"ב) רבה של קרלין ומחבר הספר "קרן אורה" על התלמוד בבלי. חיבורו על סדר קדשים הפך לאחד הספרים היסודיים בלימוד סדר זה. נולד במינסק לרבי אהרן, מנכבדי העיר ובנו של רבי ברוך משקלוב. משפחתם הייתה משפחת רבנים מיוחסת, ואבי משפחתם רבי לייב ממינסק כונה על שם זאת "רבי לייב בעל התוספות".

2. בתו מרת זיסל, נישאה להרה"ח ר' אורי אורנשטיין, מראשי קהילת החסידים בארץ ישראל, ואבי משפחת אורנשטיין הירושלמית.

ר' אורי נולד בשנת תקס"ו בסלונים, התקרב לחב"ד בנעוריו ונסע לליובאוויטש לאדמו"ר ה"צמח צדק". בשנת תקצ"ב עלה לארץ ישראל יחד עם אביו והתיישב בצפת. בפרעות ורעידות אדמה של השנים תקצ"ד-ח נהרגו אביו ושלושת מילדיו ונשדד מכל אשר לו. לאחר מכן עבר עם משפחתו לחברון ולירושלים. ונסע בתקופה זו כשד"ר מטעם "כולל חב"ד" למשך כמה שנים. בירושלים הי' ממקימי הישוב החב"די וממונה מטעם "כולל

חב"ד". נפטר ב"ז אדר תרל"ט (ראה הפרטים בזה בספר "תולדות חב"ד בארץ הקודש" פרק ט, ובקובץ "היכל הבעש"ט גליון כ"ה עמ' קלח ואילך. ומאמר על שד"רותו בקובץ "פרדס חב"ד" גליון 17 עמ' 51 ואילך).

3. בנו רבי ישעי' אורנשטיין (תקצ"ו – י"ט בחשוון תרס"ט) תלמיד חכם מופלג, עסקן ביישוב היהודי בירושלים. נישא לצפורה בת הרב משה ריבלין ("רי משה מגיד") ממנהיגי קהילת ה"פרושים" בירושלים בשנים תר"א-תר"ו.

נולד בצפת. בזמן רעידת האדמה בצפת נקברה המשפחה תחת מפולת, וחולצו לאחר מספר ימים, בריאים. למד אצל הרב משה יהודה לייב מקוטנא, וכתב חלקים גדולים מספרו "תפארת ירושלים". הוא מוזכר מספר פעמים בספרו של רבו, "זית רענן". הי' מתלמדיו המובהקים של הרה"ח ר' אליהו יוסף ריבלין מגדולי תלמידי אדמו"ר האמצעי ואף ערך את ספרו "אהלי יוסף" והכינו לדפוס (ראה היכל הבעש"ט, שם).

עוד בהיותו צעיר התמנה לממלא מקום אביו כסופר ומזכיר "כולל חב"ד". מאוחר יותר התמנה לממונה הכולל. הוא הי' ממייסדי השכונות מאה שערים ועוד. הוא נמנה עם חברי הוועד הראשון במאה שערים.

בהגיע הרב משה יהושע יהודה לייב דיסקין לירושלים הי' ממקורביו, ובהסכמתו הקים יחד עם בנו רבי יעקב אורנשטיין ישיבה על שמו של הרב דיסקין, ישיבת "אהל משה".

4. בתו מרת שיינדל אסתר נישאה להרב יצחק שלמה בלוי, אבי משפחת בלוי הירושלמית. נולד להוריו הר"ר עמרם ומרת עלקא ע"ה בר"ח אייר תרי"ז בעיירה סמוך לפרשבורג, ר' עמרם (הראשון) הי' רב ומו"ץ במספר ישובים קטנים בסלובקיה והי' תלמיד מובהק של ה"כתב סופר" ונסמך על ידו להוראה. במלאות לרי' עמרם ארבעים שנה (תרכ"ט) החליט לעזוב את משרתו ולעלות לארץ ישראל, להחלטה זו לא הי' שום גורם אחר, אלא אך ורק חיבת ארץ ישראל.

ר' יצחק שלמה הי' מגדולי תלמידי הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, שימשו והוציא לאור חידושי תורתו. כל חייו עסק בהרבצת תורה ומסר שיעורים לפני מבוגרים וגם לתינוקות של בית רבן. ממקימי ומנהלי "בית היתומים דיסקין". חיבר ספר "מלא העומר" על הלכות חלה לפי סדר השו"ע, חיבורו זה כולל בירור הלכה עפ"י מקורות הש"ס והפוסקים, וקביעת מסקנות בשם "קצירת העומר". תולדות חייו המאלפים נדפסו בהתחלת ספר "מלא העומר" (ירושלים תשמ"א), נפטר ט"ז אדר תשי"ג.

5. בנם זקנינו הרב הצדיק רבי עמרם בלויא זצ"ל, אביו של זקנתנו האשה הצדקנית מרת ליבא גרומן ע"ה "זדי באַבע ליבא".

לתולדות משפחת החתן:

בנו השני של ר' מרדכי אליעזר וועבר, הרה"ח ר' בן ציון וועבר נולד בשנת תרכ"א ונקרא בשם "בן ציון" מרוב חיבת אביו לארץ ישראל, ה"דברי חיים" מצאנו שידך אותו עם מרת יוכבד בת ר' דב בעריש פרענקיל-תאומים אב"ד צעשינוב, בן גיסו של ה"דברי חיים" הג"ר יהושע העשיל אב"ד קאמרנא, בנו של בעל ה"ברוך טעם" שהי' מגזע רש"י, שניהם עלו לירושלים לחוד, החתן עם הוריו והכלה עם אמה (אב"י נפטר), והחתונה התקיימה בירושלים בשנת תרל"ה סמוך למועד הגיעם העירה.

ר' בן ציון הי' מבקש הי' ונסע לצדיקים רבים, הסתפח לחסידי קרלין, נפטר י"א תשרי תרע"ח.

2. בתם הבכורה מרת חיי' רבקה נישאה להרה"ג ר' אברהם אהרן בן הגה"ק ר' יוסף חיים זאָנענפעלד זצ"ל רבה של ירושלים, ערך ירחון "אור התורה" וכן ערך וסידר שו"ת מהרי"ל דיסקין, נולד וי' כסלו תרל"ח,

התחתן במלאות לו טו"ב שנה בו' כסלו תרנ"ה, נפטר במיטב שנותיו ו' כסלו תער"ב בהיותו בן ל"ד שנה. כשאביו הגדול הספידו, אמר בין השאר שהכל הי' אצלו "טו"ב", התחתן בגיל טו"ב ונפטר בגיל פעמיים טו"ב. על מצבתו כתב אביו הגרי"ח "ירא שמים, במצותיו חפץ מאד, יגע ועמל בהרבה דברים שבקדושה והי' מסובל בייסורים". זוגתו נשארה באלמנותה נ"א שנה וגידלה את בנותי' במסי"נ, נפטרה י"ג ניסן תשכ"ד בגיל פ"ז.

3. בתם מרת מרים רחל נולדה ה' אייר תרנ"ח, ונפטרה בבדר"ח תמוז תשד"מ. נישאה להרה"ח ר' מנחם מאַניש שיינברגר, נולד בשנת תר"ס לאביו הרה"צ ר' פנחס צבי שיינברגר מדמויות ההוד של ירושלים של מעלה, בנו של רבי מנחם מאַניש שיינברגר מחבר ספר "תיקון שבת" וחתנו של הגאון הנודע ר' עקיבה יוסף שלעזינגער זצ"ל בעל "לב העברי" ועוד.

איש ירא אלוקים ודבוק באמונת חכמים, מספר שנים שימש את הרה"ק רבי מרדכי מרחמסטריווקא זי"ע והי' מקורב אליו עוד בהיותו בחור. הרה"ק ר' מרדכי הסתלק בשנת תר"פ, כתוצאה מהתנפלות של ערבים בדרכו חזרה מהכותל, ולמרות שר' מנחם מאַניש וחבירו סוככו והגנו עליו עליו הוא נפצע ונפטר כעבור כחמישה שבועות והתבטא על ר' מנחם מאַניש: "עמי במחיצתי". מאז שימש ר' מנחם מאַניש את סבו הגדול מרן הגאון ר' יוסף חיים זאָנענפעלד והי' יד ימינו במשך י"ב שנה עד פטירתו ב"ט אדר שני תרצ"ב. נפטר בן נ"ט בעש"ק פ' ויגש, ח' טבת לאחר חצות היום ה'תשי"ט, והובא לקבורה בו ביום סמוך לכניסת השבת ומ"כ בהר המנוחות.

4. בתם מרת חנה ע"ה נולדה טו"ב כסלו תרפ"ג, ונפטרה ביו"ד ניסן תשע"ג. נישאה להרה"ח ר' מנחם מענדל ברוק ע"ה נולד ב"ג מרחשון תרע"ט, ונפטר י"ג כסלו תשס"ו. נישואיהם התקיימו בח' תמוז תש"ג ובימי ה"שבע ברכות" (בי"ב תמוז) נסעו לגור בראשון לציון שם פתחה גן ילדים חרדי לילדי העיר ובמשך שנים רבות עסקה בניהול הגן, ב"ב תמוז תשכ"א עברו לירושלים עיה"ק, וב"ב תמוז תש"נ עברו לגור בכפר חב"ד, וצאציהם לאורך ימים ושנים טובות.

אביו הרה"ח המשפיע הר"ר חיים שאול ע"ה ברוק. נולד טו מנחם אב תרנ"ד בעיירה סנאָווסק במחוז טשרניגוב לאביו ר' ישראל בן ציון ברוק, חסיד חב"ד שהנהיג את ביתו ברוח זו וישב באהלה של תורה ונהנה מיגיע כפיו. ואמו מרת גיטל לאה בת הרב אהרן הכהן ליבין בן הרב שאול יהודה ליב הכהן ליבין (אביו הי' עוד מחסידי אדמו"ר הזקן) שכיהן כרב ומו"צ במקומות שונים ברוסיה ועלה לאה"ק בשנת תרמ"ז, התיישב בעיה"ק חברון שם התמנה לרב ולחבר הבית דין, נפטר ג' טבת תרנ"ג ונטמן בהר הזיתים שבירושלים עיה"ק, הרח"ש נקרא על שמו-שאול.

לאחר לימודו בישיבת "תומכי תמימים" בליובאָוויטש "שבע שנות השובע" (תרס"ט-תרע"ו) התחתן עם מרת צבי' קרסניק בתו של החסיד ר' מנחם מענדל הכהן קראַסניק "המלמד מביעשינקאָוויטש", הוא ר' מענדל המלמד המתואר ביומנו של אדמו"ר מוהרי"צ (נדפס במבוא לקונטרס ומעין), ושם מצטייר כחסיד מופלג ואיש המעלה.

שימש רב וראש ישיבה בכמה עיירות ברוסיה הסובייטית, נאסר והוגלה, ובניסי ניסים זכה לעלות לאה"ק בשנת תרצ"ז. התיישב בראשון לציון שם שימש רב הקהילה החסידית, ובמשך ימי השבוע הי' ר"מ ומשפיע בישיבת תומכי תמימים בתל-אביב. בשנת תשי"ב הקים את ישיבת "אחי תמימים" בראשון לציון. נפטר י"ב ניסן תשכ"ה. תולדות חייו נדפסו בספר "מעשה חשבי".

לתולדות משפחת ריבקיין:

1. החסיד הנודע הרב פרץ חן מחשובי רבני חב"ד ומגדולי החסידים, זכה לראות ששה דורות של אדמו"רי חב"ד, בילדותו ראה את אדמו"ר הזקן שלש פעמים, הי' מחסידי אדמו"ר האמצעי, נימנה על

מזכרת מנישואי חיים שאול הכהן ושרה עלקא שיחיו ריבקיין – כ"א סיון ה'תשע"ה

החסידים הקרובים והחשובים של אדמו"ר הצמח צדק, ובאחרית ימיו נסע לכ"ק אדמו"ר מהר"ש, וראה את בנו ונכדו, לימים – אדמו"ר מוהרש"ב ואדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

ששים שנה שימש ברבנות, קודם בביעשינקאָוויטש, ואח"כ בנעוועל וצירניגוב. תולדות ימי חייו נדפסו בספר "אבני חן" – תולדות משפחת חן לדורותי.

2. בנו השני של ר' פרץ הי' משה לייב לייך, בזמן גזירת ה"קנטוניסטים" שינו שם משפחתו חן=ליין, כדי להשיג פטור מהתגייסות לצבא. הי' שו"ב בעיירה החסידית נעוועל.

3. בנו בכורו ר' אלחנן הי' מחשובי החסידים בנעוועל, ושם נפטר.

4. בנו ר' פרץ המכונה פרץ נעוועלער, נולד בתרמ"ד, למד בתומכי תמימים בליובאָוויטש, ונפטר בשנת תש"ב במצור הנאצי על לנינגרד.

בתו מרת חנה ע"ה אשת ר' שניאור זלמן שמואל הכהן ריבקיין ע"ה, מראשוני המתיישבים בכפר חב"ד.

בנם הרה"ת ר' מרדכי הכהן ובעלה מרת חי' רבקה שיחיו ריבקיין וצאציהם לאורך ימים ושנים טובות.

אביו ר' זלמן ע"ה הוא בנו של הרה"ח ר' יהושע זעליג הכהן ריבקיין ורעייתו מרת שיינא באַשע (משפחת פויזנער) ע"ה.

אביו ר' מרדכי פויזנער מקלימאָוויטש שימש כשד"ר אצל אדמו"ר נ"ע, מסופר שא' מנכדיו (ר' זלמן פעלדמאָן) נסע ללמוד ב"תומכי תמימים", והוא שכב אז על מיטת חוליו, בשומעו זאת התחזק והתיישב על המיטה וברך "שהחיינו" בשם ומלכות, באומרו הוא נוסע ובעז"ה יסעו כל יוצאי חלציו. אשתו היא מרת מאַשע מאַלע פויזנער, היתה ידועה כאשה גדולה וצדקנית.

אביהם ר' שניאור זלמן ור' ברוך צדוק היו בניהם של ר' משה דובער בן הגה"ק הרב מרדכי ע"ה אחיו של אדמו"ר הזקן. המשך יחוסם כבר כתב רבינו בהיום יום: "הגאון מרנא ורבנא יהודה ליואי זצ"ל – מהר"ל מפראג – מגזע הגאונים המיוחסים לדוד בן ישי. [המהר"ל הסתלק בגיל תשעים ושבע, ביום ח"י אלול שס"ט, ומנוחתו כבוד בעיר פראג]. א) בנו הר' בצלאל. ב) בנו הר' שמואל. ג) בנו הר' יהודה ליב. ד) בנו הר' משה. ה) בנו הר' שניאור זלמן. ו) בנו הר' ברוך. ז) בנו הוד כ"ק אדמו"ר הר' שניאור זלמן [ואחיו הר' מרדכי].

אודות ר' מרדכי כותב אדמו"ר מוהרי"צ (התמים חוברת ב' עמ' נא), שסיפר אדמו"ר ה"צמח צדק" לבנו אדמו"ר מהר"ש, ע"ד כשרונותיהם ומעלותיהם של כ"ק אחיו של רבינו הזקן, המהרי"ל, ר' מרדכי ור' משה: "הרה"ג ר' מרדכי הי' חריף נפלא ובעל סברא ישרה בעמקות נפלאה, כשהי' לומד איזה סוגיא הי' הולך מהקל אל הכבד, הי' לומד חמשה ששה פעמים, ומפעם לפעם הי' מחדש חידושים בחריפות עצומה, כמטפס ועולה מדרגא לדרגא, ופלפולו הי' נחמד ונעים .. עיקר עסקו הי' בש"ס ופוסקים, הי' מסביר הענינים בהסברים נפלאים ונעלים". כל תלמיד חדש אצל אדמו"ר הזקן בליאזנא הי' צריך להיבחן אצל ר' מרדכי (ראה ספר השיחות תש"ב עמ' 39, ושם מתאר גאונותו), ר' מרדכי הי' גדול בשנים מאדמוה"ז (רשימת היומן עמ' שיא). שימש כרב באורשא ונפטר ביום יא אדר [בהתמים בהגה"ה כותב אי אדר] תקפ"ג, ומנוחותו כבוד בעיר קאָפּוּסַט (בית רבי עמ' 100).

לזכות

החתן הרה"ת ר' חיים שאול הכהן והכלה מרת שרה עלקא שיחיו

ריבקין

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

כ"א סיון, ה'תשע"ה

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מרדכי הכהן וזוגתו מרת חי' רבקה שיחיו ריבקין

הרה"ת הרב ר' מרדכי וזוגתו מרת רחל פעריל שיחיו פרקש

ולזכות זקניהם שיחיו

הרה"ח הרב ר' יקותיאל וזוגתו מרת רחל שיחיו פרקש

הרה"ת הרב ר' שלום דובער הלוי וזוגתו מרת חנה ביילא שיחיו לעוויטין

מרת לאה רחל שתחי' פרקש

מרת שיינא זעלדא שתחי' לעוויטין